

Kemikaliepolitik

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet 36 motionsförslag om kemikaliepolitik från den allmänna motionstiden 2014/15. Motionerna tar huvudsakligen upp frågor om EU:s kemikalielagstiftning, förbud mot och begränsning av olika kemikalier på såväl EU-nivå som nationell nivå, barn och farliga ämnen samt information och tillsyn. Med anledning av motionsyrkanden om kvicksilver och bromerade flamskyddsmedel föreslår utskottet två tillkännagivanden. De innebär att regeringen inom EU ska verka för att dels kvicksilver, dels bromerade flamskyddsmedel fasas ut.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till pågående beredningsarbete med de väckta frågorna eller gällande regelverk.

I betänkandet finns 17 reservationer (M, SD, C, V, FP, KD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken.....	8
Nationella förbud och styrmedel.....	10
EU:s kemikaliepolitik.....	14
Nanomaterial och lågvolumämnen.....	19
Hormonstörande ämnen.....	21
Bisfenol A och andra bisfenoler.....	26
Ftalater.....	29
Kvicksilver.....	31
Flamskyddsmedel.....	33
Högfluorerade ämnen.....	37
Nonylfenoletoxylat m.m.....	39
Bekämpningsmedel.....	41
Båtbottenfärg.....	43
Mikroplast.....	44
Barn och farliga ämnen.....	47
Information och tillsyn.....	50
Reservationer.....	55
1. Nationella förbud, punkt 1 (V).....	55
2. Styrmedel, punkt 2 (M, C, FP, KD).....	55
3. Hantering av grupper av ämnen, punkt 3 (M, C, FP, KD).....	56
4. Substitution, punkt 4 (V).....	56
5. Nanomaterial och lågvolumämnen, punkt 6 (V).....	57
6. Begränsning och utfasning av hormonstörande ämnen, punkt 8 (M, C, FP, KD).....	57
7. Reglering av hormonstörande ämnen inom Reach, punkt 9 (V).....	58
8. Förbud mot bisfenoler, punkt 10 (V).....	58
9. Förbud mot bisfenoler i vissa produkter, punkt 11 (KD).....	59
10. Ftalater, punkt 13 (V).....	59
11. Dekabromodibenzodioxin (DBD), punkt 14 (V).....	59
12. Begränsning av PFOA, punkt 17 (V).....	60
13. Utredning och strategi om PFAS, punkt 18 (SD).....	60
14. Nonylfenoletoxylat m.m., punkt 19 (V).....	61
15. Bekämpningsmedel, punkt 20 (V).....	62
16. Prioritering av barn i Reach, punkt 23 (V).....	62
17. Miljö- och hälsokrav i verksamheter för barn, punkt 24 (KD).....	63
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	64
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15.....	64

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nationella förbud

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 2 och 3.

Reservation 1 (V)

2. Styrmedel

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1278 av Sten Bergheden (M) och

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

Reservation 2 (M, C, FP, KD)

3. Hantering av grupper av ämnen

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:327 av Åsa Westlund (S),

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 4 och

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

Reservation 3 (M, C, FP, KD)

4. Substitution

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del.

Reservation 4 (V)

5. Utredning om skadliga ämnen

Riksdagen avslår motion

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 2.

6. Nanomaterial och lågvolymännen

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del och

2014/15:2428 av Ola Johansson (C) yrkande 5.

Reservation 5 (V)

7. Åtgärder på EU-nivå

Riksdagen avslår motion

2014/15:314 av Åsa Westlund (S) yrkandena 1–6.

8. Begränsning och utfasning av hormonstörande ämnen

Riksdagen avslår motion

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

Reservation 6 (M, C, FP, KD)

9. Reglering av hormonstörande ämnen inom Reach

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del.

*Reservation 7 (V)***10. Förbud mot bisfenoler**

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5.

*Reservation 8 (V)***11. Förbud mot bisfenoler i vissa produkter**

Riksdagen avslår motion

2014/15:1899 av Göran Hägglund m.fl. (KD) yrkande 3 i denna del.

*Reservation 9 (KD)***12. Förbud mot bisfenol A**

Riksdagen avslår motion

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6.

13. Ftalater

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4.

*Reservation 10 (V)***14. Kvicksilver**

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen inom EU ska verka för att kvicksilver fasas ut. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

15. Bromerade flamskyddsmedel

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen inom EU ska verka för att bromerade flamskyddsmedel fasas ut. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del och

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

16. DekabDE

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del.

*Reservation 11 (V)***17. Begränsning av PFOA**

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 12 (V)

18. Utredning och strategi om PFAS

Riksdagen avslår motion

2014/15:2781 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 13 (SD)

19. Nonylfenoletoxylat m.m.

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 8 och 9.

Reservation 14 (V)

20. Bekämpningsmedel

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:848 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13 och

2014/15:1054 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 15 (V)

21. Båtbottenfärg

Riksdagen avslår motion

2014/15:1006 av Patrik Jönsson (SD).

22. Mikroplast

Riksdagen avslår motion

2014/15:316 av Åsa Westlund och Lena Hallengren (S) yrkandena 1–3.

23. Prioritering av barn i Reach

Riksdagen avslår motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del.

Reservation 16 (V)

24. Miljö- och hälsokrav i verksamheter för barn

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:325 av Åsa Westlund (S),

2014/15:1899 av Göran Hägglund m.fl. (KD) yrkande 3 i denna del och

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 17 (KD)

25. Information och tillsyn

Riksdagen avslår motion

2014/15:2980 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 19 februari 2015

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Isak From (S), Johan Hultberg (M), Maria Strömkvist (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S), Gunilla Nordgren (M), Anders Forsberg (SD), Fredrik Malm (FP), Jens Holm (V), Magnus Oscarsson (KD), Marianne Pettersson (S), Johan Büser (S) och Emma Nohrén (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas sammanlagt 36 motionsyrkanden om kemikaliepolitik från den allmänna motionstiden 2014. Motionerna omfattar huvudsakligen frågor om EU:s kemikalielagstiftning Reach, förbud mot och begränsning av kemikalier på såväl EU-nivå som nationell nivå, barn och farliga ämnen samt information och tillsyn. Med anledning av motionsyrkanden om kvicksilver och bromerade flamskyddsmedel föreslår utskottet två tillkännagivanden. De innebär att regeringen inom EU ska verka för att dels kvicksilver, dels bromerade flamskyddsmedel fasas ut.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till pågående beredningsarbete med de väckta frågorna eller gällande regelverk.

Utskottets överväganden

Utgångspunkter för och inriktning av kemikaliepolitiken

Grundläggande för kemikaliepolitikens inriktning är de mål som riksdagen och regeringen har antagit och som ingår i det nationella miljömålssystemet (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål och etappmål för olika områden. Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö är och har varit en viktig utgångspunkt för den svenska kemikaliepolitiken och de ställningstaganden Sverige gjort inom EU och internationellt.

En särskild strategi för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet (prop. 2013/14:39, bet. 2013/14:MJU13, rskr 2013/14:185) har antagits. Syftet med strategin är att ge tydlig prioritet åt insatser inom områden där det finns ett stort behov av åtgärder för att öka takten i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen. Strategin för en giftfri miljö utgörs av åtta etappmål och av insatser som bidrar till att nå etappmålen, miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet. Den innehåller åtgärder på nationell, europeisk och internationell nivå med tyngdpunkt på att tillämpa och stärka EU-regelverk om kemikalier så att ny kunskap tas fram och omsätts i åtgärder för att bättre skydda människors hälsa och miljön (prop. 2014/15:1 utg. omr. 20 s. 18).

Den förra regeringens satsning på en handlingsplan för en giftfri vardag utgör en viktig del av den samlade strategin för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. För att arbetet med handlingsplanen ska vidareutvecklas och intensifieras har riksdagen beslutat om resursförstärkningar till Kemikalieinspektionen för perioden 2014–2020 (prop. 2013/14:1 utg. omr. 20, bet. 2013/14:MJU1, rskr. 2013/14:122).

I februari 2015 presenterade Kemikalieinspektionen en rapport som är en slutredovisning till regeringen av arbetet med handlingsplanen under åren 2011–2014 (Kemikalieinspektionen, Handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014 slutredovisning rapport 1/15). Av rapporten framgår att denna satsning har gjort det möjligt för Kemikalieinspektionen att kraftigt utöka insatserna nationellt, inom EU och internationellt. Arbetet har främst varit inriktat på åtgärder för att skydda barns och ungdomars hälsa. Under åren 2011–2014 har arbetet med EU:s kemikalielagstiftning, internationellt arbete, tillsyn av farliga ämnen i varor och dialoger med näringslivet för att minska riskerna med farliga ämnen i varor prioriterats. Kemikalieinspektionen har också samarbetat med andra myndigheter inom handlingsplanens olika delprojekt. Av rapporten framgår både vilka mål som har nåtts och skälet till att andra mål inte har uppnåtts. Även de styrmedel som har använts utvärderas.

Den 8 januari 2015 beslutade regeringen att ge Kemikalieinspektionen i uppdrag att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag i syfte att intensifiera arbetet för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö under åren 2015–2017. Av uppdraget framgår bl.a. att Kemikalieinspektionen inom ramen för befintliga anslag ska utveckla och genomföra kostnadseffektiva åtgärder med ledning av den strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö som beslutats av regeringen och redovisats för riksdagen (prop. 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken). Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2017.

Ett övergripande syfte med kemikaliepolitiken och kemikalielagstiftningen är att förebygga skador på människors hälsa och miljön. En grundläggande princip i kemikalielagstiftningen är att det är företagen som sätter ut produkter på marknaden som har det huvudsakliga ansvaret för att se till att människors hälsa och miljön inte skadas. I 2 kap. miljöbalken (1998:808) finns allmänna hänsynsregler och regler om försiktighetsmått som ska följas av verksamhetsutövare för att undvika skador på människors hälsa eller i miljön, däribland att verksamhetsutövaren ska ha den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa eller miljön mot skada och olägenhet. Även försiktighetsprincipen, substitutionsprincipen och principen att förorenaren betalar kommer till uttryck i miljöbalkens hänsynsregler.

Kemikaliereglerna är i hög grad harmoniserade inom EU. Reglerna för såväl kemiska produkter som varor har i allmänhet artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som rättslig grund. Detta innebär att kraven är harmoniserade och att enskilda medlemsstater i princip varken får tillämpa strängare eller lindrigare krav. Sverige behöver därför huvudsakligen verka inom EU för att ytterligare utveckla lagstiftningen inom området.

Reachförordningen är en EU-förordning som samlar flera tidigare EU-regler om allmänkemikalier i en rättsakt men den innehåller nyheter i förhållande till tidigare regler, bl.a. inrättandet av en kemikaliemyndighet på EU-nivå (Echa). Huvudelementen i förordningen kan sammanfattas enligt följande: registrering, information om kemikalierna, utvärdering, tillstånd, begränsningar och information om varor.

Vidare bör nämnas att utveckling av EU:s kemikalielagstiftning behandlas i det sjunde miljöhandlingsprogrammet som trädde i kraft den 1 januari 2014 (Europaparlamentets och rådets beslut nr 1386/2013/EU av den 20 november 2013 om ett allmänt miljöhandlingsprogram för unionen till 2020 – Att leva gott inom planetens gränser). Programmet ett viktigt ramverk för den europeiska miljöpolitikens fortsatta utveckling.

Av programmet framgår bl.a. att ett fortsatt genomförande av Reach behövs för att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön, liksom fri rörlighet för kemikalier på den inre marknaden, samtidigt som man ökar konkurrenskraften och innovationer liksom hänsyn tas till de små och medelstora företagens särskilda behov. Senast 2018 ska en EU-strategi för en giftfri miljö tas fram som bidrar till innovation och utveckling av hållbara

alternativ, däribland icke-kemiska alternativ, som bygger på övergripande åtgärder som ska vidtas senast 2015. Dessa åtgärder ska garantera.

1. säkerheten hos tillverkade nanomaterial och material med liknande egenskaper
2. minimering av exponeringen för hormonstörande ämnen
3. lämpliga lagstiftningsstrategier för att hantera kemikaliers kombinationseffekter
4. minimering av exponeringen för kemikalier i varor, bl.a. importerade produkter, med målsättningen att främja giftfria materialkretslopp och minska inomhusexponering för farliga ämnen.

Nationella förbud och styrmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en åtgärdsplan med nationella förbud mot kemikalier, harmoniserade regler och avgifter för kemikalier och ekonomiska styrmedel inom kemikaliepolitiken. Jämför reservationerna 1 (V) och 2 (C, M, FP, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 uppmärksammas att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för produkter av miljö- och folkhälsoskäl. Enligt motionärerna (yrkande 3) bör regeringen skyndsamt återkomma med en åtgärdsplan för nationella förbud mot och begränsningar i närtid av kemikalier som man bedömer inte kommer att regleras inom rimlig tid inom EU för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020. Det behövs en uttalad strategi för hur Sverige ska kunna uppnå en giftfri miljö när EU:s beslut på området brister eller dröjer längre än vad som kan anses acceptabelt för människors hälsa eller för miljön.

Enligt motion 2014/15:1278 av Sten Bergheden (M) måste EU och Sverige ha samma regler och avgifter för kemikalier.

I motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del diskuteras frågan om ekonomiska styrmedel inom kemikaliepolitiken. Motionärerna uppmärksammar att det pågår en utredning som ser över möjligheten att använda ekonomiska styrmedel för att minska förekomsten av eller risk för exponering av farliga kemikalier.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Kemikaliereglerna är i stor utsträckning harmoniserade inom EU men det finns exempel där Sverige har infört egna förbud eller andra regleringar för ämnen

och användningsområden och som senare har följts av en EU-reglering eller en reglering på global nivå. Sverige har t.ex. infört ett omfattande förbud mot användning av kvicksilver som bl.a. innebär att varor som innehåller kvicksilver inte får släppas ut på den svenska marknaden. EU har till viss del följt Sveriges exempel och beslutat om förbud mot användning av kvicksilver i

mätinstrument samt mot export av kvicksilver. Minamatakonventionen om kvicksilver, som undertecknades av Sverige 2013, väntas träda i kraft inom kort. Konventionen har förhandlats inom ramen för FN:s miljöprogram Unep sedan 2009.

Ytterligare ett exempel är det svenska förbudet mot användning av fosfater i tvättmedel och maskindiskmedel som infördes 2011. Av regleringen på unionsnivå framgick att medlemsstaterna i avvaktan på en harmonisering fick behålla eller införa nationella bestämmelser för användning av fosfater i tvätt- och rengöringsmedel. Ett motsvarande EU-förbud började gälla för tvättmedel i juni 2013 och kommer att börja gälla för maskindiskmedel 2017. Sverige införde vidare under 2012 ett förbud mot användning av cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande ämnen i tatueringsfärger. Danmark har nyligen tagit fram ett liknande nationellt förbud.

Miljö- och energidepartementet uppgav i januari 2015 att eftersom området i hög grad är harmoniserat inom EU har inte Sverige infört nationella förbud i någon större utsträckning. Utöver vad som nämns ovan finns det några ytterligare nationella förbud, t.ex. formaldehyd i spånplattor och vissa klorerade lösningsmedel, däribland trikloretylen. I fallet trikloretylen bör påpekas att när det nu fasas ut inom hela EU så är den svenska industrin väl förberedd och har således en fördel i förhållande till den övriga industrin. I övrigt kan nämnas att vissa båtottenfärger inte får användas i Östersjön med tanke på Östersjöns särskilda känslighet, att blyad ammunition inte får skjutas över våtmarker och grunda vattendrag och att bisfenol A är förbjudet i lock till barnmatsburkar.

Den 8 januari 2015 beslutade regeringen att ge Kemikalieinspektionen i uppdrag att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag i syfte att intensifiera arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö under åren 2015–2017. I uppdraget ingår bl.a. att Kemikalieinspektionen ska analysera och lämna förslag till ändringar i relevant lagstiftning i syfte att stärka regleringen av farliga ämnen. Efter en strategisk analys av bl.a. en avvägning av de nationella insatsernas negativa effekter på svenska företags konkurrenskraft och den inre marknadens funktion och nyttan av insatserna för människors hälsa eller miljön, ska Kemikalieinspektionen lämna förslag om hur Sverige kan arbeta strategiskt när det finns behov av att stärka den gemensamma lagstiftningen. Kemikalieinspektionen ska där det är lämpligt lämna förslag till nationell lagstiftning mot farliga kemikalier när EU-lagstiftningen inte ger ett tillräckligt skydd. När behov av styrmedel identifieras ska förslag om styrmedel tas fram. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2017.

När det gäller frågan om ekonomiska styrmedel inom kemikalieområdet har Kemikalieinspektionen presenterat rapporten När kan ekonomiska styrmedel komplettera regleringar inom kemikalieområdet? (rapport nr 1/2013). Enligt den förra regeringen var denna rapport ett första steg i analysen om användningen av ekonomiska styrmedel inom kemikaliepolitiken. Rätt utformade skatter och andra ekonomiska styrmedel har en stor potential att på ett kostnadseffektivt sätt bidra till att nå målen på miljöområdet.

Mot denna bakgrund tillsattes en utredning om ekonomiska styrmedel för kemikalier (dir. 2013:127). Huvudmotivet för de ekonomiska styrmedlen ska enligt direktiven vara att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper, t.ex. kläder och hemelektronik. En utgångspunkt för arbetet bör vara att reglerna ska vara enkla att tillämpa och kontrollera och inte medföra gränshandelsproblem eller på annat sätt stå i strid med EU-rätten eller Sveriges internationella åtaganden. Utredaren ska redovisa miljö- och hälsoeffekter och andra samhällsekonomiska konsekvenser. Om utredaren bedömer att det är lämpligt att införa en skatt eller annat ekonomiskt styrmedel, ska han presentera ett förslag om hur en sådan skatt eller ett sådant styrmedel tekniskt ska utformas och lämna författningsförslag samt redovisa eventuella offentligfinansiella effekter. Utredningstiden har förlängts och uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2015 (dir. 2014:143).

När det gäller frågan om avgifter för kemikalier är den som tillverkar eller importerar ett ämne eller en blandning inom EU skyldig att registrera ämnet eller blandningen inom EU:s kemikalieförordning Reach till Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa). Avgifterna regleras i förordning (EG) nr 340/2008 av den 16 april 2008 om de avgifter som ska betalas till Europeiska kemikaliemyndigheten enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) samt kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 254/2013 av den 20 mars 2013 om ändring av förordning (EG) nr 340/2008 om de avgifter som ska betalas till Europeiska kemikaliemyndigheten enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach).

Avgifter för prövning av ansökningar om godkännande av biocidprodukter och växtskyddsmedel tas ut i enlighet med förordningen (2013:63) om avgifter för beräkning av bekämpningsmedel. Riktlinjerna för hur dessa avgifter ska beräknas är reglerat inom EU:s lagstiftning om bekämpningsmedel. För några typer av ansökningar ska också en avgift betalas till Echa, t.ex. när det gäller ansökningar om s.k. parallellt ömsesidigt erkännande. Avgifterna finns förtecknade i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 564/2013.

Avgifter till produktregistret vid Kemikalieinspektionen tas i enlighet med förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Enligt 27 kap. miljöbalken får kommunfullmäktige meddela föreskrifter för avgift för myndigheters kostnader för tillsynen. Kommunerna bestämmer således själva om tillsynsavgiften.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis anser utskottet att tempot för att fasa ut och ersätta fler särskilt farliga ämnen behöver öka. Eftersom kemikaliereglerna i hög grad är harmoniserade inom EU är utrymmet för nationella särregler begränsat. Sverige kan, för att skydda människors hälsa och miljön och med hänsyn till effekter för företagets konkurrenskraft och den inre marknadens funktion, i enskilda fall behöva överväga proportionerlig nationell lagstiftning inom det icke-harmoniserade området. Det kan bidra till att initiera åtgärder på EU-nivå eller skynda på utvecklingen av EU-gemensamma åtgärder. Utskottet anser därför att det är positivt att regeringen har beslutat om ett uppdrag till Kemikalieinspektionen om att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag. Utskottet välkomnar att myndigheten bl.a. ska analysera och lämna förslag till ändringar i relevant lagstiftning i syfte att stärka regleringen av farliga ämnen. I detta ingår att där det är lämpligt lämna förslag till nationell lagstiftning mot farliga kemikalier när EU-lagstiftningen inte ger ett tillräckligt skydd.

Som nämnts ovan är också frågan om ekonomiska styrmedel inom kemikaliepolitiken under utredning.

När det gäller frågan om avgifter för kemikalier konstaterar utskottet att ett flertal är harmoniserade inom EU och att kommuner själva bestämmer avgiften för myndigheters kostnader för tillsynen.

Med hänvisning till det anförda och i avvaktan på pågående utredningar bör motionerna 2014/15:69 (V) yrkandena 2 och 3, 2014/15:1278 (M) och 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del lämnas utan vidare åtgärd.

EU:s kemikaliepolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att förbättra EU:s kemikalielagstiftning, om att likartade kemikalier ska kunna behandlas i grupp och om att skärpa reglerna i Reachförordningen så att substitutionsprincipen stärks.

Jämför reservationerna 3 (C, M, FP, KD, V) och 4 (V)

Motionerna

Hantering av grupper av ämnen

Enligt motion 2014/15:327 av Åsa Westlund (S) behöver kemikalielagstiftningen inom EU skärpas så att likartade kemikalier behandlas i grupp. När en kemikalie har uppvisat farliga egenskaper händer det att den modifieras något för att på så sätt byta namn. När ämnet har modifierats något krävs helt nya studier som visar den negativa påverkan som ämnet har.

I partimotion 2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 4 påpekas att Sverige behöver påskynda arbetet för att möjliggöra förbud mot flera liknande farliga kemikalier i grupp. Även potentiella synergieffekter bör utredas. Förbudet mot bisfenol A har visat att ett land kan vara pådrivande för att påskynda arbetet inom EU:s kemikalielagstiftning.

Även i motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del uppmärksammas att det måste bli lättare att förbjuda farliga kemikalier i grupp.

Substitution m.m.

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 (delvis) betonas att det behövs många ändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach så att substitutionsprincipen stärks genom att införa skärpta krav på producenterna. Kraven på klassificering och märkning av varor bör också stärkas.

I partimotion 2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 2 framhåller motionärerna att regeringen bör verka för att förbättra EU:s kemikalielagstiftning. Arbetet för att stärka Reach behöver även i fortsättningen bedrivas med kraft. Sverige måste inta en ledande roll för att inom Reach föreslå och utreda ämnens skadlighet, vilket utgör grunden för eventuella begränsningar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Pågående arbete

När det gäller förändringen av Reach pågår ett antal insatser för att utveckla lagstiftningen. Kemikalieinspektionen redovisade i juni 2014 regeringsuppdraget Utveckla och effektivisera Reach – en handlingsplan (Rapport 4/14). Myndigheter föreslår i rapporten en rad åtgärder för att utveckla Reach. Rapporten är under beredning inom Regeringskansliet.

Miljö- och energidepartementet uppgav i januari 2015 att Sverige tillsammans med ett antal andra medlemsländer deltar i ett initiativ kallat Reach up som syftar till att få till ett effektivare och bättre genomförande av kemikalieregleringen Reach, motverka en urholkning av lagstiftningen och påminna om vissa av de viktigare åtagandena i det sjunde miljöhandlingsprogrammet. Frågan har också tagits upp i miljörådet den 17 december 2014 som en övrig punkt.

Som tidigare framgått beslutade regeringen den 8 januari 2015 om ett uppdrag till Kemikalieinspektionen att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag. I uppdraget ingår att lämna förslag till hur Sverige kan arbeta strategiskt när det finns behov av att stärka den gemensamma lagstiftningen.

Hantering av grupper av ämnen

Såväl Reachförfordningen som kemikalielagstiftningen i stort är i hög grad inriktade på att bedöma enskilda ämnen var för sig. I praktiken exponeras dock människor och miljön kontinuerligt för blandningar av flera olika kemikalier. I vissa fall kan dessa ämnen samverka och tillsammans ge en starkare påverkan på människors hälsa och miljön än de enskilda ämnena var för sig. Sådana samverkans effekter kan i många fall vara kopplade till grupper av ämnen där det kan finnas en mängd varianter med likartad struktur och effekt.

Polyaromatiska kolväten, dioxiner och olika former av asbest är äldre exempel på grupper av ämnen som har skadliga egenskaper. Nya grupper av ämnen med skadliga egenskaper uppmärksammas kontinuerligt. Ofta finns goda kunskaper om de ämnen som har nått en stor användning, medan de nyttillkomna ämnena är sämre utredda. Under senare år har grupperna perfluorerade ämnen, ftalater och bromerade flamskyddsmedel uppmärksammas. Gemensamt för dessa grupper av ämnen är att de har eller misstänks ha skadliga egenskaper och att de har en bred användning i konsumentprodukter.

Ett vanligt förlopp är att den framväxande kunskapen om skadliga effekter hos ett ämne medför att användningen begränsas eller förbjuds. Detta medför ofta i sin tur att användningen av det förbjudna ämnet ersätts av strukturellt närbesläktade ämnen. I en del fall visar det sig senare att ersättningsämnet har likartade oönskade egenskaper som det ursprungliga. Substitutionen resulterar i sådana fall inte i den eftersträlvade riskminskningen, och kemikaliekontrollen blir därmed ineffektiv. En sådan utveckling har kunnat iaktas när det gäller såväl ftalater som perfluorerade ämnen och bromerade flamskyddsmedel.

Detta problem skulle kunna motverkas genom en ökad möjlighet att inom olika regelverk samlat hantera grupper av ämnen baserade på deras inneboende egenskaper, kemiska struktur eller användningsområde.

Av såväl regeringens kemikalieproposition som riksdagens ställningstagande med anledning av denna framgår att för att underlätta prövningen och begränsningen av särskilt farliga ämnen bör det vara möjligt att behandla ämnen gruppvis utifrån kemisk struktur, egenskaper eller användningsområde (prop. 2012/13:39, bet. 2013/14:MJU13, rskr. 2013/14:185). En sådan utveckling skulle innebära en kraftig effektivisering av kemikaliekontrollen. Tempot för att fasa ut och ersätta fler särskilt farliga ämnen behöver därför öka.

Utskottet menade också att Sverige, för att skydda människors hälsa och miljön och med hänsyn till effekter för företagens konkurrenskraft och den inre marknadens funktion, i enskilda fall kan behöva överväga proportionerlig nationell lagstiftning inom det icke-harmoniserade området. Det kan bidra till att initiera åtgärder på EU-nivå eller skynda på utvecklingen av EU-gemensamma åtgärder.

Substitution m.m.

Av kemikaliepropositionen som nämns ovan framgår att utfasning och substitution av särskilt farliga ämnen bör påskyndas. Sverige bör därför verka för att användningen av särskilt farliga ämnen om möjligt fhas ut inom alla användningsområden. Även hormonstörande och kraftigt allergiframkallande ämnen bör räknas till gruppen särskilt farliga ämnen i alla relevanta regelverk.

I propositionen framhölls vidare att Sverige ska fortsätta att hålla en hög takt i arbetet med att ta fram begränsningsförslag, förslag till harmoniserade klassificeringar av ämnen samt underlag för att ta upp ämnen på kandidatförteckningen i Reachförordningen. Begränsningen av användning av farliga ämnen finns i bilaga XVII till Reachförordningen. Ett beslut om begränsning kan innebära att vissa användningar av ett ämne förbjuds eller att ämnet totalförbjuds. Förfarandet för att ta fram nya begränsningar av ämnen beskrivs utförligt i Reachförordningen. Det är medlemsstaterna, den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) och EU-kommissionen som kan ta fram förslag till begränsningar för att använda farliga ämnen. En ny begränsning av ett ämne kan beslutas om tillverkningen, användningen eller utsläppandet av ämnet på marknaden är förenat med en oacceptabel hälso- eller miljörisk som måste hanteras på gemenskapsnivå.

Vidare betonades att EU:s kemikalie regler borde tillämpas och utvecklas på så sätt att substitutionsprincipen stärks. Det innebär att särskilt farliga och farliga ämnen i större utsträckning än vad som är fallet i dag bör begränsas eller förbjudas och bytas ut mot säkrare alternativ. Det är vidare viktigt att Sverige bevakar att regelverket på kemikalieområdet tillämpas enligt intentionerna med reglerna, dvs. så att skyddet för människors hälsa och miljön stärks.

I propositionen uppmärksammades också frågan om ett kunskapscentrum för ökad substitution. Stora företag har ofta tillgång till expertis på kemikalieområdet. Små och medelstora företag skulle dock i många fall ha nytta av kunskapsstöd för att hantera kemikalierregelverket, få fram information om kemikalieinnehållet i varor och för att utveckla sitt eget arbete med substitution. Ett förslag om att inrätta ett kunskapscentrum för ökad substitution har bl.a. förts fram i Miljömålsberedningens betänkande (SOU 2012:38 s. 107) och av berörda myndigheter och branschorgan. Syftet med ett sådant centrum skulle vara att bidra till ökad substitution av farliga ämnen och att utveckla verktyg för att främja arbetet med kemikaliesäkerhet hos företagen. Små och medelstora företag som importerar, säljer eller tillverkar varor skulle vara en prioriterad målgrupp. Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet i januari 2015 har dock inte utredningsarbetet om ett kunskapscentrum påbörjats.

Av utskottets betänkande med anledning av regeringens proposition framgår att Sverige är det land som har varit mest pådrivande för att introducera substitutionsprincipen i EU:s miljölagstiftning. Detta har baserats på erfarenheter av tillämpning av substitutionsprincipen i nationell lagstiftning. I dag finns substitutionsprincipen införd i EU-förordningarna om växtskyddsmedel och biocider samt i Reachförordningen och RoHS-direktivet, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (bet. 2013/14MJU:13).

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att lagstiftningen inom kemikalieområdet i stor utsträckning är harmoniserad, och Sverige kan därför inte på egen hand genomföra de åtgärder som behövs för att kunna nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Enligt utskottets mening måste Sverige ha ett stort engagemang och en hög ambitionsnivå i alla internationella sammanhang. Arbetet inom EU är centralt för att förbättra möjligheterna att förebygga eller minska riskerna med farliga ämnen. Ett arbete pågår för att utveckla EU:s kemikalielagstiftning, och Sverige har varit pådrivande för att åstadkomma en fortsatt positiv utveckling på detta område.

Som tidigare har framgått har satsningen på en handlingsplan för en giftfri vardag varit en viktig del i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. En viktig del i arbetet har varit att arbeta för att utveckla EU:s kemikalielagstiftning. Sverige tillhör den grupp av medlemsländer som har lämnat in flest förslag till åtgärder mot hälso- och miljöfarliga kemiska ämnen. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att arbetet med handlingsplanen har utvärderats. En slutsats som framkommer är att tillämpning och utveckling av EU:s kemikalier regler även framöver är det enskilt viktigaste området för att få till stånd en effektiv och förebyggande kemikaliekontroll.

Utskottet förutsätter att regeringen använder tillgängliga medel för att driva på utvecklingen inom EU så att de åtaganden som finns inom det sjunde miljöhandlingsprogrammet fullföljs.

Som tidigare framgått beslutade regeringen i januari 2015 om ett uppdrag till Kemikalieinspektionen om att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag i syfte att intensifiera arbetet för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö 2015–2017. Utskottet noterar med tillfredsställelse att det ingår i uppdraget att ge förslag om hur Sverige kan arbeta strategiskt för att förändra EU:s kemikalielagstiftning.

Hantering av grupper av ämnen

Utskottet konstaterar att frågan om att behandla ämnen i grupp har väckts i olika sammanhang. Som framgått ovan har den tidigare regeringen beslutat om ett etappmål om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper. Etappmålet innebär att beslut som fattas inom EU och internationellt ställer krav på att uppgifter om miljö- och hälsofarliga egenskaper hos kemiska ämnen ska vara tillgängliga och tillräckliga för att möjliggöra en riskbedömning för alla användningsområden. Detta innebär bl.a. att förutsättningar ska finnas för att relevanta regelverk ska kunna ta hänsyn till kombinationseffekter vid exponering för kemikalier senast 2015. Reach är inte anpassad för att analysera och åtgärda grupper av ämnen. Kemikalieinspektionen uppmärksammade detta förhållande i mars 2012 i en rapport (Kemikalieinspektionen, Bättre EU-regler för en giftfri miljö – rapport från ett regeringsuppdrag, rapport 1/12). Utskottet noterar att frågan återigen har aktualiserats i Kemikalieinspektionens rapport Utveckla och effektivisera Reach (rapport 4/14). I rapporten föreslås bl.a. att man ska driva frågan inom EU:s arbetsgrupper och försöka förmå Echa att inleda ett arbete för att pröva grupper av ämnen, i en ämnesutvärdering. Detta kan sedan ligga till grund för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Utskottet välkomnar olika initiativ i denna fråga eftersom det är uppenbart att det finns ett behov av att kunna hantera grupper av ämnen i lagstiftningen. Enligt utskottets mening är det därför angeläget att regeringen med kraft verkar för att regelverket utvecklas för att man ska kunna bedöma grupper av ämnen. Sådana bedömningar kan motverka osund substitution och påskynda utfasningen av särskilt farliga ämnen, vilket kommer att bidra till att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Utskottet understryker att det är viktigt att detta arbete fortsätter och intensifieras så att utvecklingen av EU-lagstiftningen påskyndas. Med hänsyn till det förutsedda arbetet med frågan anser utskottet att motionerna 2014/15:327 (S), 2014/15:2460 (C) yrkande 4 och 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del kan lämnas utan vidare åtgärd.

Substitution m.m.

Utskottet anser att ett aktivt arbete med substitution av särskilt farliga ämnen är angeläget och att Sverige behöver verka för att användningen av särskilt farliga ämnen i så stor utsträckning som möjligt fasas ut inom alla användningsområden. Enligt utskottet är det därför positivt att det bedrivs ett arbete för att dels ta fram kunskapsunderlag som tillämpar substitutionsprincipen i nationell lagstiftning, dels driva på kommissionen för att utveckla lagstiftningen på EU-nivå. Utskottet välkomnar den ambition som finns att Sverige även fortsättningsvis ska hålla en hög takt i arbetet med att ta fram begränsningsförslag, förslag till harmoniserade klassificeringar av ämnen samt ta fram underlag för att ta upp ämnen på kandidatförteckningen i Reachförordningen. Det är vidare angeläget att säkerställa att inte ett olämpligt ämne byts mot ett annat olämpligt ämne, dvs. osund substitution.

Enligt utskottet behöver tempot för att fasa ut och ersätta fler särskilt farliga ämnen öka om miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö ska kunna nås. Utskottet förutsätter att regeringen därför vidtar de åtgärder som behövs för att driva på utvecklingen. Därmed anser utskottet att motionerna 2014/15:69 (V) yrkande 1 i denna del och 2014/15:2460 (C) yrkande 2 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Nanomaterial och lågvolymännen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nanomaterial och lågvolymännen.

Jämför reservation 5 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del betonas att det behövs många förändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach så att nanomaterial och i större utsträckning lågvolymännen införlivas i Reach.

I motion 2014/15:2428 av Ola Johansson (C) yrkande 5 påpekas att det är viktigt att kemikalielagstiftningen är teknikneutral till både volym och storlek på partiklar och kemikalier. Ett ämne kan bete sig på olika sätt beroende på storlek och volym, vilket gör att nya egenskaper uppstår, vilket i sin tur kan få effekter på andra områden än de förväntade. Det är viktigt att lagstiftningen revideras för att bättre hantera mindre volymer och nanopartiklar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Den tidigare regeringen har beslutat om ett etappmål om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper. Etappmålet innebär att beslut som fattas inom EU och internationellt ställer krav på att uppgifter om miljö- och hälsofarliga

egenskaper hos kemiska ämnen ska vara tillgängliga och tillräckliga för att möjliggöra en riskbedömning för alla användningsområden. Besluten ska innehålla åtgärder som innebär att

- relevanta regelverk ställer krav på kunskap samt uppgifter om förekomst gällande nanopartiklar och nanomaterial som är tillräckliga för att bedöma och minimera hälso- och miljöeffekter av sådana senast 2015
- förutsättningar finns för att relevanta regelverk kan ta hänsyn till kombinationseffekter vid exponering för kemikalier senast 2015
- regelverken tar hänsyn till att barn är särskilt känsliga för påverkan från kemikalier senast 2015
- informationskraven i samband med registrering i Reachförordningen för ämnen som tillverkas eller importeras i små kvantiteter (mindre än tio ton per tillverkare eller importör och år) stärks senast 2018.

När det gäller insatser för att nå etappmålet om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper bedömde den tidigare regeringen att informationskraven för s.k. lågvolymännen i Reachförordningen borde skärpas. Vidare bör testmetoder och grunder för att bedöma bl.a. nanomaterial utvecklas. Testmetoder och bedömningskriterier måste även utvecklas så att de tar bättre hänsyn till barns särskilda känslighet. Det behövs ytterligare kunskap om vilka nanomaterial som finns på marknaden.

I den senaste kemikaliepropositionen (prop. 2013/14:39) redovisades åtgärder för att nå etappmålen. Det behövs bättre kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper. Detta är en grundläggande förutsättning för att kunna arbeta med att förebygga och minimera riskerna med farliga ämnen. Kunskapsbristen fortsätter att vara ett stort problem, och den är särskilt uttalad inom områden som rör risker för barns hälsa, hormonstörande ämnen, nanomaterial och kombinationseffekter. För att stärka Kemikalieinspektionens vetenskapliga underlag för att bättre kunna påverka utvecklingen av EU:s rättsakter har inspektionen låtit ta fram underlag om bl.a. nanomaterial.

När det gäller informationskraven för s.k. lågvolymännen i Reachförordningen ansåg den förra regeringen att dessa krav bör skärpas.

I regleringsbrevet för 2015 har regeringen gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att utreda hur en skyldighet att informera om det finns nanomaterial i kemiska produkter vid registrering i produktregistret skulle kunna utformas. Uppdraget omfattar också hur information om förekomst av nanomaterial i varor skulle kunna lämnas till produktregistret. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2015.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att nanomaterial är ett av de områden där kunskapsbristen fortsätter att vara ett stort problem samtidigt som behovet av regler inom området är tydligt. Det är därför positivt att frågan tas upp i EU:s sjunde miljöhandlingsprogram som beslutades av EU:s ministerråd och Europaparlamentet i november 2013. Enligt miljöhandlingsprogrammet ska

Europeiska kommissionen till 2018 utveckla en åtgärdsstrategi för en giftfri miljö som ska minimera befolkningens exponering för farliga ämnen. Nanomaterial är ett av de områden som ska omfattas av strategin.

Därutöver är en av Kemikalieinspektionens slutsatser i utvärderingen av handlingsplanen att det krävs en särskild EU-förordning eller omfattande ändringar av Reach för att regler om nanomaterial ska ge en hög skyddsnivå. Mot denna bakgrund anser utskottet att det är positivt att regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att förbättra informationen om förekomsten av nanomaterial i kemiska produkter. Utskottet anser också att det är viktigt att såväl bevaka som påverka utvecklingen av EU-lagstiftningen om nanomaterial.

När det gäller lågvolymännen konstaterar utskottet att informationskraven i Reach för kemikalier som hanteras i låga volymer är otillräckliga.

Utskottet vill nämna att den förra regeringen gav forskningsrådet Formas i uppdrag att göra en analys av forskning till stöd för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. I uppdraget ingår att genomföra analyser för att bl.a. underlätta testning och screening av hälso- och miljöegenskaper hos ämnen som tillverkas och importeras i små mängder (s.k. lågvolymännen i Reach). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 oktober 2015.

I avvaktan på pågående arbete bör motionerna 2014/15:69 (V) yrkande 1 i denna del och 2014/15:2428 (C) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Hormonstörande ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om behov av reglering och utfasning av hormonstörande ämnen.

Jämför reservationerna 6 (C, M, FP, KD) och 7 (V).

Motionerna

I motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del påpekas att EU måste öka takten när det gäller att begränsa användningen av eller fasa ut särskilt farliga ämnen som hormonstörande ämnen.

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del betonas att det behövs många förändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach så att hormonstörande ämnen regleras i ökad grad.

Även i motion 2014/15:314 av Åsa Westlund (S) uppmärksammas riskerna med hormonstörande ämnen. Motionären framhåller att bevisen har stärkts för att hormonrelaterade störningar hos människor ökar. Exponeringen av kemikalier bedöms bidra till detta samtidigt som kunskapen om såväl hormoner som hormonstörande ämnen är begränsad. I yrkande 1 förordas att

arbetet med hormonstörande ämnen ska prioriteras så att människors exponering för sådana ämnen minskar. Enligt yrkande 2 bör Sverige verka för att hormonstörande ämnen definieras som särskilt farliga ämnen i enlighet med Reachförordningen eller på motsvarande sätt i enlighet med annan lagstiftning. Det behövs enligt motionären kriterier för att avgöra om ett ämne ska anses ha hormonstörande egenskaper. Därför bör Sverige i enlighet med försiktighetsprincipen prioritera arbetet för att få sådana kriterier på plats så snart som möjligt (yrkande 3).

De standarddatakrav som återfinns i EU:s kemikalielagstiftningar är enligt motionären otillräckliga för att fastställa hormonstörande egenskaper på ett adekvat sätt. Sverige måste därför verka för att sådana test- och informationskrav införs i all relevant EU-lagstiftning och är tydligt kopplade till de kriterier som ska införas (yrkande 4). Enligt motionären bör vidare hormonstörande ämnen betraktas som s.k. tröskellösa ämnen, vilket innebär att all exponering antas innebära risk, såvida inte tillverkaren vetenskapligt kan belägga att det går att fastställa ett tröskelvärde, med hänsyn tagen till ökad känslighet under kritiska perioder av utvecklingen samt kombinationseffekter (yrkande 5). Sverige bör också verka för att göra det möjligt att beakta hormonstörande ämnens kombinationseffekter i EU:s lagstiftning (yrkande 6).

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

EU-kommissionen antog i december 1999 ett meddelande om en strategi för hormonstörande ämnen (gemenskapens strategi för endokrin störande ämnen, KOM(1999) 706 slutlig). Strategin behandlar behovet av forskning på området, ett internationellt samarbete om hormonstörande ämnen, information som bör ges till allmänheten samt lämpliga åtgärder på policynivå.

I sin fjärde rapport om genomförandet av strategin aviserade kommissionen i augusti 2011 sin avsikt att se över och möjligen revidera strategin (4th report on the implementation of the "Community Strategy for Endocrine Disruptors" a range of substances suspected of interfering with the hormone systems of humans and wildlife, (SEK(2011) 1001 slutlig). Kommissionen motiverade översynen med att frågan om hormonstörande ämnen har ökat i betydelse, att kunskapen på området ständigt ökar, att det pågår ett stort antal forskningsprojekt om hormonstörande ämnen samt att det förekommer olika initiativ till reglering. Kommissionen har ännu inte reviderat strategin om hormonstörande ämnen enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet i januari 2015.

På kemikalieområdet finns två förordningar på EU-nivån, nämligen EU:s biocidförordning¹ och växtskyddsmedelsförordningen². Båda förordningarna

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG.

innehåller begränsningar av användningen av ämnen som har identifierats som hormonstörande i enlighet med de kriterier som kommissionen ska ta fram. Enligt artikel 5.3 i biocidförordningen har rådet och Europaparlamentet gett kommissionen i uppdrag att besluta en delegerad akt med vetenskapliga kriterier för att identifiera hormonstörande ämnen. Den delegerade akten skulle ha beslutats senast den 13 december 2013. Kommissionen har dock inte tagit fram sådana kriterier. De behövs för att regler i EU:s biocidförordning och andra regelverk på kemikalieområdet om utfasning av hormonstörande ämnen ska kunna tillämpas. Utan dessa kriterier är det således mycket svårt att komma överens om vilka ämnen som har hormonstörande egenskaper och påbörja en utfasning av dem i samhället. I mars 2014 uppmanade den dåvarande svenska regeringen kommissionen att vidta åtgärder enligt kraven i biocidförordningen. Kommissionen svarade att den planerade att utföra ett offentligt samråd av förslaget till kriterier och en analys av dess konsekvenser för tillgången på växtskyddsmedel och biocidprodukter.

Den förra svenska regeringen ansåg dock att kommissionens skäl för att underlåta att besluta om kriterierna var otillräckliga. Sverige lämnade därför in en stämmingsansökan till tribunalen (EU-domstolens förstainstansrätt i början av juli 2014). Det finns ett brett stöd inom EU för denna fråga eftersom både Europeiska rådet och Europaparlamentet har intervenerat till stöd för Sverige. Detta innebär att Sverige får hjälp att föra sin talan och att fler argument till stöd för Sveriges talan förs fram i processen. Genom att väcka talan kan Sverige snabba på kommissionens arbete och få uppmärksamhet för hur kriterierna utformas.

I Sverige har ett etappmål om särskilt farliga ämnen fastställts. Etappmålet innebär att beslut som fattas inom EU och internationellt om sådana ämnen ska innehålla åtgärder som innebär att

- hormonstörande ämnen och kraftigt allergiframkallande ämnen betraktas som särskilt farliga ämnen i relevanta regelverk senast 2015
- särskilt farliga ämnen blir föremål för prövning eller beslut om utfasning under gällande regelverk inom alla användningsområden senast 2018
- särskilt farliga ämnen i produktionsprocesser används endast under strikt reglerade omständigheter senast 2018
- uttrycket ”särskilt farliga ämnen” i relevanta regelverk även inkluderar sådana ämnen som har andra allvarliga egenskaper än de som omfattas av nuvarande specifika kriterier och som inger motsvarande grad av betänklighet.

I kemikaliepropositionen gjordes bedömningen att EU-kommissionens strategi om hormonstörande ämnen bör uppdateras med en tidsplan för när regler om hormonstörande ämnen ska tas in i rättsakter som i dag saknar sådana regler. I detta sammanhang påpekades att det var svårt att bedöma möjligheterna att åstadkomma lämpliga förändringar i all relevant lagstiftning. Till 2018 bör dock resultat ha kunnat åstadkommas, förutsatt att aktivt arbete bedrivs inom alla relevanta EU-processer och på global nivå.

Med syfte att stärka Kemikalieinspektionens vetenskapliga underlag för att bättre kunna påverka utvecklingen av EU:s rättsakter har inspektionen låtit ta fram underlag om bl.a. hormonstörande ämnen.

När det gäller farliga ämnen i livsmedel bedömdes i kemikaliepropositionen (prop. 2012/13:39) att kunskapen om och prioriteringarna av material avsedda att komma i kontakt med livsmedel behöver utvecklas av berörda myndigheter. Med utgångspunkt i detta underlag bör förslag till utveckling av EU-reglerna för material som kommer i kontakt med livsmedel tas fram, t.ex. i fråga om nya gränsvärden för bisfenoler och bly i keramikglasyr.

I samband med utskottets behandling av denna proposition framkom att man delade bedömningen att EU-kommissionens strategi om hormonstörande ämnen bör uppdateras med en tidsplan för när regler om hormonstörande ämnen ska tas in i rättsakter som i dag saknar sådana regler. Även handlingsplanen för en giftfri vardag har inneburit en starkt satsning nationellt, inom EU och internationellt och tar bl.a. sikte på att agera för förbättrad kunskap, t.ex. om hormonstörande ämnen och kombinationseffekter (bet. 2013/14:MJU13 s. 24).

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet i januari 2015 gäller detta även fortsättningsvis.

Regeringen har i olika sammanhang framhållit att EU måste agera i fråga om hormonstörande ämnen. Den 29 oktober 2014 träffades de nordiska miljöministrarna i Stockholm. Vid mötet diskuterades bl.a. hur länderna gemensamt kan driva på för en effektiv och vetenskapligt grundad EU-lagstiftning om hormonstörande ämnen. Den 2 december 2014 sände miljöministrarna ett brev till den tillträdande EU-kommissionen där man uppmanade kommissionen att ta de krafttag som behövs för att minska exponeringen för hormonstörande ämnen. Dessutom bifogades en rapport från den nordiska kemikaliegruppen inom Nordiska ministerrådet om hormonstörande ämnen. Rapporten publicerades den 17 november 2014 och behandlar samhällskostnader för effekter på mäns fortplantningsförmåga av hormonstörande ämnen. Enligt rapporten uppgår kostnaden till närmare 600 miljoner euro årligen för förlorad produktivitet och ökade vårdkostnader för att vi utsätts för hormonstörande ämnen. Detta gäller dock enbart för en mindre del av de sjukdomar och skador som kan kopplas till hormonstörande ämnen. Vidare framhålls att bristen på gemensamma regler gör det mycket svårt för medlemsstaterna att fastställa vilka ämnen som ska förbjudas (Nordiska ministerrådet, *The Cost of Inaction: A Socioeconomic analysis of costs linked to effects of endocrine disrupting substances on male reproductive health*, Olsson, Ing-Marie).

Med anledning av EU-kommissionens offentliga samråd för att samla in synpunkter på deras förslag till kriterier för att identifiera hormonstörande ämnen lämnade Kemikalieinspektionen i december 2014 kommentarer om hur hormonstörande bör definieras. Kemikalieinspektionen förespråkar ett alternativ som innebär att den definition som har fastställts av

Världshälsoorganisationen (WHO) ska användas. Den har tagits fram inom WHO:s internationella program för kemikaliesäkerhet (IPCS, International Programme on Chemical Safety). Definitionen ska kombineras med en indelning i tre kategorier, som avgörs av hur starka bevisen mot ämnena är. Ämnena delas in i tre kategorier beroende på hur starka bevisen är att de har hormonstörande egenskaper.

Kemikalieinspektionen anser att kriterierna ska införas utan ytterligare krav på exempelvis riskbedömningar eller socioekonomiska överväganden. Endast de befintliga möjligheterna till undantag som redan finns i de aktuella förordningarna ska kunna användas. I kommentaren uppmanar Kemikalieinspektionen kommissionen att ta hänsyn till de studier som finns, bl.a. om vad hormonstörande ämnen kostar samhället.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inledningsvis att de eventuella riskerna med hormonstörande ämnen måste uppmärksammas och tas på stort allvar. Hormonstörande ämnen misstänks ha ett samband med uppkomsten av vissa cancerformer, tidigarelagd pubertet, ökad frekvens av missbildade könsorgan, försämrad spermieproduktion och spermie kvalitet samt övervikt, diabetes och beteendestörningar. Vissa hormonstörande ämnen befaras ge skadliga effekter vid mycket små doser, och de skadliga effekterna av ämnena kan uppträda långt efter tidpunkten för exponering. Människan är vidare särskilt känslig för exponering för hormonstörande ämnen vid vissa tidpunkter. Det kan handla om exponering under fostertiden eller under puberteten då hormonsignalerna är särskilt viktiga för utvecklingen.

Utskottet konstaterar därför med tillfredsställelse att såväl den förra som den nuvarande regeringen har agerat inom dels EU-samarbetet, dels det nordiska samarbetet både för att frågan ska uppmärksammas och att kunskapsunderlag tas fram som grund för nödvändiga åtgärder. Enligt utskottet behöver alla relevanta åtgärder prövas för att nå framgång i arbetet med att minska exponeringen för hormonstörande ämnen. Utskottet ser allvarligt på att EU-kommissionen har underlåtit att både revidera strategin om hormonstörande ämnen och fastställa kriterier för hormonstörande ämnen. Utskottet vill därför på detta område understryka vikten av ett fortsatt kraftfullt arbete. Arbetet med hormonstörande ämnen måste även fortsättningsvis vara prioriterat. EU-kommissionens strategi om hormonstörande ämnen behöver uppdateras med en tidsplan för när regler om hormonstörande ämnen ska tas in i rättsakter som i dag saknar sådana regler.

Utskottet anser vidare att det är positivt att det bedrivs ett aktivt arbete på nationell nivå inom området. Inom ramen för det fortsatta arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag bör ett nationellt åtgärdsprogram inrättas för bl.a. hormonstörande ämnen, som Kemikalieinspektionen framhållit.

Mot bakgrund av de nu redovisade farhågorna när det gäller de hormonstörande ämnenas effekter på människor, inte minst barn och

ungdomar, utgår utskottet från att regeringen i likhet med utskottet noga följer utvecklingen på detta område särskilt när det gäller resultatet av de initiativ som har tagits och diskuteras. Utskottet avser att även fortsättningsvis följa frågan om hormonstörande ämnen. Med hänvisning till såväl pågående som förutsett arbete med frågan anser utskottet därmed att motionerna 2014/15:69 (V) yrkande 1 i denna del, 2014/15:314 (S) yrkandena 1–6 och 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del kan lämnas utan vidare åtgärd.

Bisfenol A och andra bisfenoler

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förbud mot bisfenol A och alla farliga bisfenoler, förbud mot bisfenoler i vissa produkter och att Sverige ska verka för ett förbud inom EU av bisfenol A.

Jämför reservationerna 8 (V) och 9 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5 föreslås att ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler ska införas. Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som kan leda till diabetes och hjärt-kärlsjukdomar hos vuxna samt beteendestörningar hos barn. Förbud finns mot bisfenol A i barnmatsförpackningar och nappflaskor, men bisfenol A är fortfarande ett vanligt ämne som finns t.ex. i reoverade dricksvattenrör och konservburkar. Det finns även andra bisfenoler, som bisfenol S och bisfenol F, vilka används trots att forskningen visat att även dessa ämnen kan vara farliga.

Enligt partimotion 2014/15:1899 av Göran Hägglund m.fl. (KD) yrkande 3 i denna del bör alla varianter av bisfenoler förbjudas i produkter som riktar sig till barn samt livsmedelsförpackningar och kassakvitton.

Även i partimotion 2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6 framhålls riskerna med bisfenol A. Motionärerna anser att EU att agerar för långsamt. Utöver förbud mot bisfenol A i nappflaskor finns ännu inga gemensamma EU-regler för att minimera exponeringen från kända källor. Regeringen förbjöd 2012 användningen av bisfenol A i livsmedelsförpackningar avsedda för barn under tre år. I detta fall gick Sverige före EU med förbud samtidigt som Sverige verkar för ett totalförbud av ämnet. Genom att vi agerar som föredöme i EU leder detta ofta till att begränsningar tas fram för hela EU. Regeringen bör fortsätta detta arbete genom att bl.a. verka för ett totalförbud mot bisfenol A.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Vid utskottets behandling av den senaste kemikaliepropositionen (prop. 2013/14:39) i sitt betänkande (bet. 2013/14:MJU13) framhölls att det är positivt att bisfenol A har förbjudits i vissa varor. På EU-nivå finns sedan 2011 ett förbud mot användning av bisfenol A i nappflaskor av polykarbonatplast. Användningen av ämnet i lack och ytskikt i förpackningar för livsmedel som är särskilt avsedda för barn upp till tre år är förbjuden i Sverige sedan juli 2013.

Frankrike har meddelat att man har för avsikt att ta fram ett förslag till förbud på EU-nivå mot användning av bisfenol A i termopapper. Utskottet delade därför den förra regeringens uppfattning att Sverige i och med Frankrikes initiativ inte i nuläget bör gå fram med ett nationellt förbud mot användning av bisfenol A i kvitton. Sverige stöttar Frankrike och avvaktar resultatet av Frankrikes förslag. Frankrike har vidare föreslagit att ämnet ska klassificeras som reproduktionstoxiskt i kategori 1 A.

Kemikalieinspektionen har kartlagt användningen av bisfenol A i termopapper, främst kvitton och biljetter, samt i leksaker och barnartiklar. Den förra regeringen har också gett Kemikalieinspektionen, Boverket och Livsmedelsverket i uppdrag att utreda om plast som har lagts in på insidan av dricksvattenrör (s.k. relining) läcker bisfenol A. Uppdraget redovisades den 18 december 2013. I rapporten föreslås att ett nationellt förbud mot användning av tvåkomponentsepoxi i relining av tappvattenrör införs i förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter (Kemikalieinspektionen, Avgivning av bisfenol A (BPA) vid renovering av dricksvattenrör – Redovisning från ett regeringsuppdrag, Rapport 7/13). Kemikalieinspektionens rapport har remissbehandlas och förslagen bereds nu inom Regeringskansliet (januari 2015).

Utskottet uppmärksammade vidare att en särskild utredare utsågs den 20 februari 2014. Utredaren fick till uppdrag att kartlägga användningsområden för bisfenol A och lämna förslag till hur exponeringen av bisfenol A från material som kommer i kontakt med livsmedel lämpligast kan minskas. För övriga användningsområden skulle utredaren kartlägga exponeringen för bisfenol A och alternativ till bisfenol A för att få kunskap om vilka övriga användningar som på sikt kan behöva fasas ut (dir. 2014:23).

Den 15 januari 2015 överlämnades betänkandet Bisfenol A – Kartläggning och strategi för minskad exponering (SOU 2014:90) till klimat- och miljöminister Åsa Romson. Utredaren föreslår att regeringen antar följande mål och strategi för att åstadkomma en betydande minskning av exponeringen för bisfenol A (BPA). Följande föreslås som mål:

1. Vid ingången av 2020 ska BPA inte längre förekomma i ytskikt som är i kontakt med livsmedel, så långt detta är möjligt.
2. Den 1 juli 2017 ska en väsentlig minskning ha skett av BPA i ytskikt som är i kontakt med livsmedel. Det ska samtidigt finnas en tydlig utveckling mot den utfasning som enligt punkt 1 bör ha skett till 2020.

Utgångspunkten ska vara att BPA inte substitueras med andra bisfenoler eller särskilt hälsofarliga ämnen.

Målen under punkterna 1 och 2 syftar till att stödja och säkerställa den utfasning som initierats av dagligvaruhandeln och livsmedels- och förpackningsindustrin. Om inte målet under punkt 2, inför kontrollstationen, uppfylls bör regeringen överväga ett förbud mot BPA i ytskikt som är i kontakt med livsmedel. Grunden för en reglering av BPA bör i första hand vara dess inneboende hormon- och reproduktionsstörande egenskaper. På den grunden kan ett förbud införas i förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter (kemikalieförbudsförordningen). Ett förbud kan också införas i den svenska livsmedelsförordningen (2006:813) men detta förbud kan då inte enbart baseras på ämnets särskilt farliga inneboende egenskaper.

Vidare föreslås att användningen av BPA i termopapper upphör snarast möjligt. Utredaren anser dock att regeringen bör avvakta utgången av den pågående EU-process som nämns ovan som har initierats av Frankrike. Övriga förslag är att Sverige bör samarbeta med och stödja andra EU-länder och EU-organ som verkar för en utfasning av BPA. Sverige bör också i relevanta EU-organ lyfta fram behovet av förändringar i relevanta delar av EU:s livsmedelslagstiftning så att ämnen som migrerar från förpackningar eller på annat sätt genom mänsklig hantering hamnar i livsmedel, kan regleras på den grunden att de har särskilt farliga inneboende egenskaper. Dessutom ska Sverige verka för dialog, kunskapsutbyte och vid behov samordning mellan EU:s livsmedels- och kemikalieorgan Efsa och Echa (SOU 2014:90, s. 15 f.).

Enligt Miljö- och energidepartementet kommer förslagen att remissbehandlas.

I januari 2014 gjorde Efsa en riskvärdering av bisfenol i en utvärdering. Enligt riskvärderingen bedöms inte den mängd bisfenol A vi får i oss skada hälsan. Det gäller alla åldersgrupper och även foster. I januari 2015 bekräftar Efsa den preliminära bedömningen från januari 2014, och därför sänker man värdet för den mängd bisfenol A som enligt Efsa är säker nivå för intag utan risk för hälsan (Efsa Journal 2015:13 (1):3978). Bedömningen är dock temporär, eftersom man inväntar långtidsstudier från USA om effekter på bröstkörteln som kommer att finnas för utvärdering om 2–3 år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att bisfenol A anses vara hormonstörande och kan skada vår fortplantningsförmåga. Livsmedelsförpackningar och termopapper bedöms stå för den största delen av exponeringen. Alla människor exponeras i sin vardag. För för tidigt födda barn är exponering från den medicintekniska utrustningen en betydande källa.

Utskottet anser därför att det är positivt att bisfenol A har förbjudits i vissa varor enligt vad som nämns ovan. Utskottet konstaterar samtidigt att arbetet fortsätter med att ta fram underlag om bisfenol A och andra bisfenoler. I

Sverige har både den bredare kartläggningen av exponeringen av bisfenol A och den särskilda frågan om bisfenol A i plast på insidan av dricksvattenrör (s.k. relining) utretts. Förslagen är under beredning inom Regeringskansliet. Därutöver tillkommer initiativ i andra länder och EU:s livsmedelsmyndighet Efsa.

Med hänvisning till pågående arbete i frågan föreslår utskottet att motionerna 2014/15:69 (V) yrkande 5, 2014/15:1899 (KD) yrkande 3 i denna del och 2014/15:2460 (C) yrkande 6 lämnas utan vidare åtgärd.

Ftalater

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att förbud mot ftalater i textilier, samtliga leksaker och barnvårdsartiklar.

Jämför reservation 10 (V).

Motionen

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4 uppmärksammas riskerna med ftalater som används bl.a. som mjukgörare i plast. Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar. Ftalater kan nämligen läcka ut ur plast och tas upp av kroppen. Ett antal ftalater kan påverka och skada fortplantningsförmågan. En del ftalater får människan i sig genom direktkontakt med bl.a. plaster och en del indirekt t.ex. genom födan. Ftalaterna DINP, DIDP och DNOP är endast förbjudna om produkterna kan stoppas i munnen, men dessa förbud bör utsträckas till textil och till samtliga leksaker och barnvårdsartiklar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Ftalater är en grupp kemiska ämnen som bl.a. används som mjukgörare i plast. Reglerna om begränsning av ftalater i leksaker finns i bilaga 17 till kemikalieförordningen Reach. DEHP, DBP och BBP är förbjudna i leksaker och barnvårdsartiklar om halten överskrider 0,1 procent. Ftalaterna DINP, DIDP och DNOP är förbjudna att användas i leksaker och barnvårdsartiklar som barn kan stoppa i munnen om halten överskrider 0,1 procent. DEHP, DBP, BBP och diisobutylftalat är fyra av 46 ämnen som EU tagit upp på en lista över särskilt farliga ämnen till kemikalieförordningen Reach. Företag inom EU som tillverkar, importerar och säljer varor som innehåller mer än 0,1 procent DEHP, DBP eller BBP är skyldiga att tillhandahålla sina kunder information om att ämnet ingår i varan.

Åtgärder för att fasa ut hormonstörande ftalater har tidigare behandlats av utskottet (bet. 2013/14:MJU13 s. 36). Bland annat framgick att det pågår ett

arbete både i Sverige och EU med att se över användningen av ftalater, och viss användning är redan förbjuden.

Ftalaterna BBP, DEHP, DBP och DIBP är för närvarande föremål för tillståndsprövning inom Reach. Utsläppandet på marknaden och användningen av dessa ftalater ska ha upphört senast den 21 februari 2015 om inte tillstånd har meddelats av EU-kommissionen. När det gäller dihexylftalat och dipentylftalat (DPP) har dessa tagits upp på kandidatlistan till Reach 2013, vilket innebär att de kan bli föremål för tillståndsprövning.

Den förra regeringen gav den 27 juni 2013 Kemikalieinspektionen i uppdrag att göra en kartläggning av användningen av ftalater och förekomsten av alternativa ämnen och material. På grundval av kartläggningen skulle Kemikalieinspektionen verka för att företag frivilligt ersätter sådana ftalater med mindre farliga ämnen eller material.

Detta uppdrag redovisades i en rapport i november 2014 (Förslag till utfasning av fortplantningsstörande och hormonstörande ftalater i Sverige, Kemikalieinspektionen, Rapport 7/14).

Kemikalieinspektionen föreslår olika åtgärder för att driva på utbytet av de skadligaste ftalaterna. Eftersom mjukgjord PVC, och därmed ftalater, förekommer i många olika varukategorier berör förslagen flera regelverk. Myndigheten anser att Sverige på olika nivåer i kontakt med EU:s institutioner bör verka för att tillståndsreglerna i Reach tillämpas på avsett sätt för att åstadkomma en hög skydds nivå för hälsa och miljö genom att särskilt farliga ämnen, däribland de farligaste ftalaterna, ersätts med ämnen eller tekniska lösningar som utgör säkrare alternativ. När det gäller arbetet inom EU föreslås att Sverige arbetar för en restriktiv tillståndsgivning av de fyra ftalaterna DEHP, DBP, BBP och DIBP på bilaga XIV i Reach. Sverige bör även arbeta för begränsningar i Reach av de fyra ftalaterna i följande varugrupper: accessoarer inklusive handskar och väskor, kläder och skor, sport- och fritidsartiklar, heminredning, elektronik, fordon och byggprodukter för inomhusmiljö. Likaså bör Sverige arbeta för begränsning av de fyra ftalaterna i direktivet för elektrisk och elektronisk utrustning – RoHS. Vidare föreslås att arbetet med klassificeringsförslag för fortplantningsstörande och hormonstörande ftalater fortsätter för att få dem uppförda på kandidatförteckningen.

Kemikalieinspektionen föreslår också åtgärder på den nationella nivån. Ett förslag är att regeringen ger i uppdrag åt relevanta myndigheter att föreslå en begränsning av emissioner till inomhusmiljön av skadliga ftalater från byggmaterial. Regeringen bör även ge Konkurrensverket ett liknande uppdrag för sjukvården som verket redan fått när det gäller kemikaliekrav vid upphandling till förskolor. Kemikalieinspektionen bör arbeta för åtgärder som leder till förbättrad regelefterlevnad, t.ex. effektivare tillsyn och sanktioner.

Enligt Miljö- och energidepartementet är förslagen ute på remiss (januari 2015).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att många ftalater misstänks vara hormonstörande, och det behövs åtgärder för att fasa ut dessa hormonstörande ftalater. Som framgått ovan är viss användning redan förbjuden, och några andra ftalater är föremål för tillståndsprövning inom Reach. Användningen ska nu ha upphört (den 21 februari 2015) om inte tillstånd har meddelats av EU-kommissionen. Andra ftalater har tagits upp på kandidatlistan.

Kemikalieinspektionen har vidare kartlagt användningen av ftalater, och uppdraget har redovisats till Regeringskansliet och remissbehandlas för närvarande. Utskottet vill också nämna att Kemikalieinspektionen har identifierat några tänkbara miljöskatter som kan utredas vidare, varav ett förslag är skatt på byggvaror och inredningar med plast som innehåller ftalater. Utskottet utgår från att frågan om en sådan miljöskatt kommer att ingå i övervägandena från Utredningen om ekonomiska styrmedel på kemikalieområdet som kommer att redovisa sitt betänkande senast den 31 mars enligt direktivet. Med hänvisning till pågående arbete inom såväl EU som Sverige anser utskottet att motion 2014/15: 69 (V) yrkande 4 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Kvicksilver

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller ett motionsyrkande om att regeringen inom EU ska verka för att kvicksilver fasas ut.

Motionen

I motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del påpekas att EU måste öka takten när det gäller att begränsa användningen av eller fasa ut särskilt farliga ämnen som kvicksilver.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Minamatakonventionen om kvicksilver slutförhandlades under 2013. Den undertecknades i oktober samma år av Sverige och 93 andra länder och kommer på sikt att minska den långväga transporten av kvicksilver till Sverige. Avtalet innehåller begränsningar och förbud av kvicksilver i både produkter och i industriella processer. De flesta reglerna kommer att gälla från 2020. Sverige har varit pådrivande i arbetet med att ta fram konventionen (prop. 2014/15:1 utg. omr. 20 s. 35).

I Sverige är Kemikalieinspektionen behörig myndighet att lämna in begränsningsförslag. Under 2012 lämnade Kemikalieinspektionen in två förslag till begränsningar som hanteras av Echa. Enligt kemikaliepropositionen bör Sverige även i fortsättningen hålla en hög takt i

arbetet med att föreslå begränsningar för användning av farliga ämnen. Särskild prioritet bör ges arbetet med att ta fram ett begränsningsförslag för kvicksilver i dentalt amalgam (prop. 2013/14:39 s. 43).

Sverige har infört ett omfattande förbud mot användning av kvicksilver som bl.a. innebär att varor som innehåller kvicksilver inte får släppas ut på den svenska marknaden. EU har till viss del följt Sveriges exempel och beslutat om förbud mot användning av kvicksilver i mätinstrument samt mot export av kvicksilver (2013/14:MJU13 s. 23).

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att det är viktigt att frågan om en hållbar hantering av kemikalier ingår i de lösningar och strategier på global nivå som syftar till att främja en hållbar utveckling. I det globala förhandlingsarbetet agerar Sverige i första hand genom EU eftersom en gemensam EU-position ofta är en stor fördel om man ska nå framgång och få gehör för en ståndpunkt. Samtidigt vill utskottet uppmärksamma att det nationella arbetet kan vara en drivkraft för EU och på den globala nivån. Den nya kvicksilverkonventionen, Minamatakonventionen, är ett exempel på detta. Som tidigare har nämnts har EU till viss del följt Sveriges exempel och beslutat om förbud mot användning av kvicksilver i mätinstrument samt mot export av kvicksilver.

Utskottet vill uppmärksamma att kvicksilver är ett av de allra farligaste miljögifterna och därmed utgör ett hot både mot miljön och mot människors hälsa. Trots insatserna för att begränsa användningen och utsläppen av kvicksilver är nedfallet fortfarande stort över Sverige. Det beror främst på långväga lufttransporter från övriga Europa, men även från andra delar av världen. Även om nedfallet av kvicksilver har minskat de senaste årtiondena är det inte tillräckligt för att förhindra att kvicksilverhalterna ökar i miljön.

Sverige har en lång tradition av att vidta åtgärder mot kvicksilveranvändning som inleddes redan på 1960-talet. I början av 1990-talet infördes produktbaserade förbud mot kvicksilver i mätinstrument och elektriska komponenter, och ett exportförbud infördes 1997. Endast ett fåtal ansökningar om undantag från dessa bestämmelser har lämnats in. Den 1 juni 2009 infördes ett totalförbud mot kvicksilver. Förbudet innebär att kvicksilver och kemiska föreningar och beredningar där kvicksilver används eller har tillsatts inte får släppas ut på den svenska marknaden, användas i eller yrkesmässigt föras ut från Sverige. Varor som innehåller kvicksilver och som var i bruk när förbudet trädde i kraft får användas men får inte släppas ut på marknaden eller exporteras. Det är inte tillåtet att fylla på varorna med nytt kvicksilver. Det finns dock vissa tidsbegränsade undantag (förordning från Kemikalieinspektionen, KIFS 2014:5).

Utskottet anser att det är glädjande att Minamatakonventionen har slutförhandlats och snart kommer att träda i kraft. Likaså är det positivt att Sverige har haft en aktiv roll i förhandlingarna. Utskottet erfar att det pågår ett arbete för att EU ska ratificera och implementera innehållet i den

gemensamma lagstiftningen. Utskottet vill framhålla de positiva erfarenheterna som Sverige har av utfasning av kvicksilver. Enligt utskottet bör dessa erfarenheter i större utsträckning tas till vara bl.a. för att förmå EU att öka takten i arbetet med att begränsa och fasa ut särskilt farliga ämnen som exempelvis kvicksilver. Regeringen måste därför inom EU kraftfullt verka för att kvicksilver fasas ut. Detta bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

Flamskyddsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller två motionsyrkanden och om att regeringen inom EU ska verka för att bromerade flamskyddsmedel fasas ut. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ett förbud mot deka-BDE bör återinföras.

Jämför reservation 11 (V).

Motionerna

Bromerade flamskyddsmedel

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del uppmärksammas riskerna med flamskyddsmedel som används för att fördröja eller förhindra att ett material börjar brinna. Det förekommer i textilier och möbler samt elektroniska produkter, och vissa av medlen är miljö- och hälsofarliga och i en del fall misstänkt hormonstörande. De bromerade flamskyddsmedlen är de mest problematiska då de finns kvar länge i naturen, samlas i organismerna och är giftiga. Flera av de farligaste flamskyddsmedlen är förbjudna i t.ex. elektroniska varor. Mot denna bakgrund behöver man se över om det är möjligt att förbjuda användningen av farliga bromerade flamskyddsmedel.

I motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del påpekas att EU måste öka takten när det gäller att begränsa användningen av eller fasa ut särskilt farliga ämnen som bromerade flamskyddsmedel.

Deka-BDE

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del föreslås ett förbud mot deka-BDE. Den tidigare regeringen tog bort förbudet för det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE i möbler och textilier. Eftersom deka-BDE är ett ämne som på många sätt liknar miljögifterna PCB och DDT bör förbudet återinföras.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Bromerade flamskyddsmedel

Flamskyddsmedel används för att fördröja eller hindra att ett material börjar brinna. Textilier och möbler i offentlig miljö, skyddskläder, gummikablar, isoleringsmaterial samt elektrisk och elektronisk utrustning är exempel på varor som kan innehålla flamskyddsmedel. Vissa flamskyddsmedel är hälso- och miljöfarliga. En del är också misstänkt hormonstörande. Det finns flera hundra olika flamskyddsmedel, varav ett sjuttiotal som innehåller brom. De bromerade flamskyddsmedlen är de mest omdiskuterade.

Flamskyddsmedel kan läcka ut när varor tillverkas, används och skrotas. Bromerade flamskyddsmedel finns kvar länge i naturen, samlas i organismer och är giftiga. Flamskyddsmedel kan även finnas i mat, och då främst fisk. Många flamskyddsmedel samlas i dammet inomhus, men genom att städa och vädra minskar man mängden.

Flera av de farligaste flamskyddsmedlen är förbjudna i t.ex. elektriska och elektroniska varor. Hexabromcyklododekan (HBCDD) och dekabromdifenyleter (DBDE) finns på kandidatförteckningen över särskilt farliga ämnen. Ämnen som finns på kandidatförteckningen måste leverantörer av varor informera om så att varan kan användas säkert. Ämnen på kandidatförteckningen är dessutom kandidater för att föras upp på bilaga XIV till Reach. Ämnen på bilaga XIV kräver tillstånd för att få användas. HBCDD var ett av de första ämnen som fördes upp på bilaga XIV och kommer att vara förbjudet att använda utan tillstånd från den 21 augusti 2015. Sverige, genom Kemikalieinspektionen, var det land som utvärderade HBCDD under det existerande ämnesprogrammet som fanns före Reach och var därmed drivkraften i att HBCDD var ett av de ämnen som först togs upp på bilaga XIV. HBCDD är också ett av de ämnen som omfattas av Stockholmskonventionen och är därmed ett av de ämnen som ska fasas ut globalt.

Bromerade flamskyddsmedel finns även bland de ämnen som utvärderas av medlemsländer under Reachförordningen. Dessa utvärderingar ska komma fram till om åtgärder behöver vidtas, t.ex. för riskminskning.

Bromerade flamskyddsmedel finns även upptagna på Internationella kemikaliesekretariatets (Chemsec) s.k. SIN-list, där SIN står för ”substitute it now”.

Av kemikaliepropositionen (prop. 2013/14:39) framgår att halterna av vissa svårnedbrytbara bromerade flamskyddsmedel och perfluorerade ämnen fortsätter att öka i modersmjölk och i blodprover. Generellt kan sägas att när svårnedbrytbara ämnen förbjuds eller begränsas kan en minskning av halterna observeras relativt snart i både människokroppen och miljön, men halterna sänks ofta mycket långsamt.

Utskottet har tidigare i såväl detta som tidigare betänkanden uppmärksammat Kemikalieinspektionens arbete med att genomföra

handlingsplanen och att riksdagen efter förslag från regeringen har utökat Kemikalieinspektionens anslag. Exempel på ämnen som prioriteras i Kemikalieinspektionens handlingsplan är redan kända problemämnena som konsumenterna exponeras för, som kvicksilver och kvicksilverföreningar, kadmium och kadmiumföreningar, ftalater, bromerade flamskyddsmedel och perfluorerade ämnen.

Kemikalieinspektionen har kraftigt ökat tillsynen av farliga ämnen i varor under perioden 2012–2014, vilket har resulterat i att uppmärksammade brister lett till åttalsanmälningar. Överträdelserna har främst gällt att gränsvärdena för bl.a. bromerade flamskyddsmedel överskridits.

Deka-BDE

Regeringen upphävde den 8 maj 2008 det nationella förbudet mot deka-BDE. Förbudet omfattade bl.a. textilier och möbler (andra varor än fordon och den elektronik som omfattas av RoHS) och hade varit i kraft sedan den 1 januari 2007. Regeringen ansåg att all användning av deka-BDE bör regleras på EU-nivå och att EU-regler får större effekt från miljö- och hälsosynpunkt än ett nationellt förbud och samtidigt bidrar till den fria rörligheten för varor och tjänster på EU:s inre marknad. Kemikalieinspektionen har på grundval av ett uppdrag från regeringen utrett frågan och medverkat till riskbedömningen av deka-BDE och tagit fram ytterligare kunskap om ämnet (Kemikalieinspektionen, Dekabde – rapport från ett regeringsuppdrag, Rapport 1/09). Av rapporten framgår att Kemikalieinspektionen anser att de nya forskningsdata som har framkommit styrker de misstankar som finns om persistens, bioackumulering och toxicitet. Dessa misstankar i kombination med relativt oförändrade halter deka-BDE de senaste åren i rovfåglar och i miljön gör att Kemikalieinspektionen fortsatt kommer att vara aktiv i den riskbedömning av deka-BDE som pågår i EU. Eftersom användningen av deka-BDE har minskat förväntas en reducerad exponering för människor och miljö. Därför föreslås inga ytterligare omedelbara åtgärder, men det är viktigt att följa hur exponeringen utvecklas för att vid behov föreslå åtgärder.

Deka-BDE används huvudsakligen i olika varor och följer därför de internationella varuströmmarna. Den största användningen, i plaster i elektronik, kan komma att kraftigt begränsas både i importerade varor och vid svensk tillverkning genom EU:s RoHS-direktiv. Det finns dock farhågor om att omfattningen av RoHS-direktivet kan bli mindre för de produktkategorier som ingår. Vid översynen av direktivet är det därför viktigt att arbeta för att så inte sker. Den införsel av deka-BDE som kommer att kvarstå i Sverige om deka-BDE inte används i elektriska och elektroniska produkter gäller möbler, specialtextilier, storskaliga fasta industriverktyg, medicintekniska produkter, övervaknings- och kontrollinstrument samt fortskaffningsmedel såsom bilar och flygplan. I översynen föreslås att medicintekniska produkter och övervaknings- och kontrollinstrument ska inkluderas.

Echa har blivit ombedd av EU-kommissionen att ta fram ett begränsningsförslag för användningen av deka-BDE. En begränsning av användning av deka-BDE inom EU har också föreslagits. Förslaget är föremål för offentligt samråd t.o.m. den 17 mars 2015. Efter det offentliga samrådet ska inkomna synpunkter tas om hand av rapportörlandet och diskuteras mellan medlemsstaterna innan det så småningom eventuellt läggs ett förslag från kommissionen som medlemsstaterna får ta ställning till.

Utskottets ställningstagande

Bromerade flamskyddsmedel

Utskottet konstaterar att bromerade flamskyddsmedel i likhet med t.ex. kvicksilver kan transporteras långa vägar i luften. Miljösituationen i Sverige påverkas alltså av kemikalieanvändningen i övriga världen, såväl via handel som via långväga transporter av farliga ämnen i miljön.

Utskottet är oroat över utvecklingen när det gäller bromerade flamskyddsmedel. Bromerade flamskyddsmedel lagras i människors kroppar och i miljön. Som framgått ovan finns det risk för att dessa medel skadar ofödda barn, har hormonstörande effekter och orsakar cancer. Utskottet konstaterar också att resultatet av Kemikalieinspektionens tillsyn visar att gränsvärdena för bromerade flamskyddsmedel många gånger har överskridits, vilket har legat till grund för åtalansmälningar.

Utskottet anser att samarbetet inom såväl EU som i övriga internationella sammanhang därför är nödvändigt för att åtgärda kemikalielaterade problem. På grundval av de risker som finns med bromerade flamskyddsmedel anser utskottet att EU måste öka takten för att begränsa och fasa ut användningen av sådana särskilt farliga ämnen. Regeringen bör därför verka för att bromerade flamskyddsmedel begränsas ytterligare eller fasas ut inom EU. Detta bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion 2014/15:2981 (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del och 2014/15:69 (V) yrkande 6 i denna del.

Deka-BDE

Som framgått ovan är en begränsning av användning av deka-BDE föreslagen inom EU. Utskottet anser att en EU-gemensam begränsning är att föredra framför ett nationellt förbud och föreslår därmed att motion 2014/15:69 (V) yrkande 6 i denna del lämnas utan vidare åtgärd.

Högfluorerade ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om högfluorerade ämnen som rör nationella begränsningar, en haverikommission och en nationell strategi.

Jämför reservationerna 12 (V) och 13 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 7 föreslås nationella begränsningar av perfluoroktansyra (PFOA) och andra PFOA-liknande ämnen. Vanliga produkter där perfluorerade ämnen kan ingå är impregnerat papper och textilier, rengöringsmedel och brandsläckningsskum. PFOA bryts inte ned i naturen, är reproduktionsstörande och misstänks vara cancerframkallande för människor. En reglering av PFOA är på gång inom EU. Sverige bör därför gå före och införa nationella begränsningar mot PFOA och PFOA-liknande ämnen i varor som barn kommer i kontakt med samt i varor som kommer i kontakt med livsmedel och kläder.

I kommittémotion 2014/15:2781 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås en haverikommission för att utreda bakgrunden till och konsekvenserna av spridningen av poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS). Enligt yrkande 2 bör Sveriges geologiska undersökning få i uppgift att etablera en nationell strategi för kartläggning och hantering av alla miljökonsekvenser som förknippas med PFAS.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Högfluorerade ämnen används som ett samlingsbegrepp för perfluorerade och polyfluorerade ämnen. Polyfluorerade ämnen kan brytas ned till perfluorerade ämnen som är långlivade och i vissa fall giftigare än ursprungsämnet. De perfluorerade ämnena kan även transporteras långa sträckor, vilket är orsaken till att de förekommer i höga halter hos djur i Arktis. Det är vidare känt att vissa av ämnena i gruppen poly- och perfluorerade ämnen är bioackumulerande och toxiska, och att de kan skada fortplantningen hos människor och djur. För de flesta av ämnena i gruppen saknas emellertid grundläggande kunskap om deras miljö- och hälsofarliga egenskaper. Ämnenas vatten- och fettavstötande egenskaper, och deras värmetålighet, är skälet till att de har fått många användningsområden. Användningen av poly- och perfluorerade ämnen är utbredd, och de finns i en mängd produkter, t.ex. fritidskläder och skor, köksutrustning, impregneringsmedel och brandsläckningsmedel.

Människor utsätts för perfluorerade ämnen främst via mat, dricksvatten och damm. Ämnen från denna grupp används i vissa livsmedelsförpackningar

eftersom de skyddar förpackningarna både från fett och från vatten. I vissa fall kan de perfluorerade ämnena vandra över från förpackningen till livsmedlet. Det finns också flera kända fall där perfluorerade ämnen har förorenat mark och vattentäkter.

Vid behandlingen av den senaste kemikaliepropositionen (prop. 2013/14:39) framhöll utskottet att det var angeläget att göra en samlad bedömning av riskerna med hela gruppen poly- och perfluorerade ämnen. Ytterligare skäl till detta är att ämnena används i olika kombinationer och att ett ämne i en vara ofta byts ut mot ett annat snarlikt. Det finns således starka skäl för att inom EU ta fram en handlingsplan med en samlad bedömning av vilka åtgärder som behövs för hela gruppen poly- och perfluorerade ämnen. Handlingsplanen kan täcka allt från behovet av forskning, utveckling av metodik för riskbedömning och miljöövervakning till vilka möjligheter och begränsningar som dagens kemikalie- och varuregler innebär när det gäller att genomföra riskminskande åtgärder.

Regeringen gav i december 2014 Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket och Sveriges geologiska undersökning i uppdrag att genomföra en screening av miljögifter, däribland högfluorerade ämnen, i yt- och grundvatten. Undersökningen ska ge en bild av var föroreningarna finns och hur allvarliga de är. I uppdraget anges också att myndigheterna ska analysera resultatet och ge förslag till vidare åtgärder. Regeringen har även gett Statens geotekniska institut i uppdrag att ta fram preliminära riktvärden för högfluorerade ämnen i mark- och grundvatten under 2015.

Kemikalieinspektionens uppdrag innebär att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag och intensifiera arbetet för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Ett prioriterat område är de svårnedbrytbara och giftiga högfluorerade ämnena. Kemikalieinspektionen ska ta fram förslag till en möjlig reglering av brandskum. Myndigheten ska också ta fram ett nationellt åtgärdsprogram för att minska förekomsten av högfluorerade ämnen i andra kemiska produkter och varor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare behandlat frågor som rör högfluorerade ämnen. Av redovisningen ovan framgår att utskottet tidigare förespråkade att en handlingsplan för gruppen poly- och perfluorerade ämnen bör tas fram inom EU. Samtidigt är utskottet positivt till att regeringen har gett flera myndigheter i uppdrag att genomföra en screening av miljögifter, däribland högfluorerade ämnen, i yt- och grundvatten. Utskottet konstaterar också att Kemikalieinspektionens vidareutveckling av handlingsplanen innehåller både förslag till reglering av brandskum och ett nationellt åtgärdsprogram för att minska förekomsten av högfluorerade ämnen i andra kemiska produkter och varor.

Med hänvisning till pågående utredningsarbete föreslår utskottet att motionerna 2014/15:69 (V) yrkande 7 och 2014/15:2781 (SD) yrkandena 1 och 2 lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Nonylfenoletoxylat m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förbud mot nonylfenoletoxylat, triklosan, triklokarban och silver.

Jämför reservation 14 (V).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 8 bör nonylfenoletoxylat förbjudas i alla varor som kommer i kontakt med barn. Nonylfenoletoxylat finns bl.a. i textilier. Kemikalien är mycket giftig för vattenlevande organismer och tillhör en grupp av ämnen som prioriteras i EU:s vattendirektiv och Stockholms stads arbete med nya gifter.

I yrkande 9 i samma motion uppmärksammas att det behövs ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter, eftersom dessa ämnen kan bidra till utvecklingen av resistent bakterier. Användningen av silver, triklosan och triklokarban blir allt vanligare, och det är ämnen som kan bidra till utvecklingen av resistent bakterier. Dessa ämnen finns i sportkläder, deodoranter, strumpor, tandborstar och tvättmaskiner. Ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter bör införas.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

I samband med utskottets tidigare behandling av motionsförslag om nonylfenoletoxylat, triklosan, triklokarban och silver m.m. har konstaterats att det inte finns något sammanhållet regelverk som reglerar ämnen i textilprodukter inom EU (bet. 2013/14MJU13). Reachförordningen innehåller dock vissa regler som rör textilprodukter, bl.a. krav på information om varors innehåll av särskilt farliga ämnen och ett antal förbud och begränsningar som rör azofärgämnen, vissa flamskyddsmedel och nickel i knappar som används i kläder. I den senaste kemikaliepropositionen (prop. 2013/14:39) förordades en samlad lagstiftning som reglerar användningen av farliga ämnen i textilier, och utskottet välkomnade en sådan lagstiftning som särskilt bör ta hänsyn till barns användningsmönster och deras särskilda känslighet.

Av budgetpropositionen för 2015 framgår att i syfte att minska barns exponering för farliga kemikalier verkar regeringen för en harmonisering av kemikalierregler för textilier på EU-nivå.

När det gäller nonylfenoletoxylat har Sverige, genom Kemikalieinspektionen, lämnat in ett förslag till utökad användningsbegränsning av nonylfenoletoxylater inom Reach. Förslaget innebär att även importerad textil ska täckas in. Förslaget processas inom EU. Det är kommissionens ansvar att ta fram ett förslag till utökning.

Sverige har utsetts till utvärderande medlemsland för ett antal olika silverföreningar som ingår i översynsprogrammet för biocider. Det är Kemikalieinspektionen i egenskap av behörig myndighet som utför utvärderingen. I uppgiften ingår att utvärdera de risker för människors hälsa och miljön som är förknippade med användningen av silver i olika typer av biocidprodukter. Resultatet av utvärderingen kommer att presenteras i en riskbedömningsrapport. Rapporten kommer att ligga till grund för Europeiska kommissionens beslut om huruvida silverföreningar ska godkännas och därmed få användas som biocid även i framtiden. Biocidprodukter som innehåller silverföreningar som inte är godkända och inte är under utvärdering inom översynsprogrammet får inte säljas i Sverige. Varor behandlade med silver får inte släppas ut på marknaden efter den 1 mars 2017 om inte silverföreningen är godkänd för användningen i fråga.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att den övervägande delen av de kläder och skor som används i EU tillverkas i länder i Asien och där kan orsaka stora miljö- och hälsoproblem. Vid textiltillverkning, från fiberframställning till färdig vara, används stora mängder kemikalier. Kemikalier som har tillsatts under tillverkningsprocessen kan finnas kvar när varorna når slutanvändaren. Genom bl.a. slitage och tvätt kan miljö- och hälsofarliga ämnen spridas till miljön. Detta kan innebära att människor kan komma att indirekt exponeras för ämnena. Vidare kan ämnena orsaka miljörisker, t.ex. genom att de bryts ned långsamt eller är skadliga för vattenlevande organismer.

Utskottet anser att det är positivt att det pågår ett arbete med frågorna, och det är väsentligt att Sverige fortsätter att arbeta för en harmonisering på EU-nivå av miljökrav på textilier. Utskottet vill också nämna att frågan om behovet att få bort gifter ur vardagen har väckts på miljörådets möte i Bryssel den 17 december 2014. Vid mötet efterlyste Sverige tillsammans med flera andra EU-länder bättre kontroll av och information om farliga kemikalier i olika varor. Sverige lyfte särskilt behovet av bättre information om märkning av allergiframkallande ämnen och andra farliga ämnen i textilier.

I detta sammanhang vill utskottet hänvisa till sin behandling av motionsförslag om avfall och kretslopp i betänkande 2014/15: MJU8 där utskottet uttalade att man avser att följa frågan om en hållbar hantering av allergiframkallande ämnen och andra farliga ämnen i textilier. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion 2014/15:69 (V) yrkandena 8 och 9 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Bekämpningsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel, godkännande av växtskyddsmedel och utredning om EU-lagstiftningens tillämpning.

Jämför reservation 15 (V)

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:848 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13 föreslås att Sverige antar en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel. Kemisk bekämpning inom jordbruket ger negativa effekter för den biologiska mångfalden, och den kan på både kort och lång sikt påverka människors hälsa. Undersökningar av grundvattnet i Skåne 2007–2010 visar att en tredjedel av proverna innehöll bekämpningsmedel, och en fjärdedel av dessa hade halter som överskred riktvärdet.

Enligt motion 2014/15:1054 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 behöver processen kring godkännande av växtskyddsmedel i Sverige ta hänsyn till produktionens behov av växtskyddsmedel, vilket motionären uppger att man gör i andra EU-länder. I yrkande 2 i samma motion föreslås en utredning om konsekvenserna av Sveriges tillämpning av EU-lagstiftningen om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

De senaste åren har flera EU-rättsakter antagits på bekämpningsmedelsområdet. EU:s växtskyddsmedelsförordning, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden, började gälla i juni 2011, och Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om hållbar användning av bekämpningsmedel började gälla i november 2011. Direktivet är för närvarande endast tillämpligt på växtskyddsmedel.

Rättsakterna väntas leda till ett stärkt skydd för människors hälsa och miljön mot effekterna av växtskyddsmedel. Detta ska uppnås bl.a. genom att alla jordbrukare ska tillämpa principen om ett integrerat växtskydd. Ett integrerat växtskydd innebär att alla tillgängliga växtskyddsmetoder noga övervägs och att lämpliga åtgärder integreras i odlingen. Lämpliga åtgärder är sådana som motverkar utvecklingen av skadliga organismer och som håller användningen av växtskyddsmedel och andra former av ingrepp på nivåer som är ekonomiskt och ekologiskt försvarbara och som minskar eller minimerar riskerna för människors hälsa och miljön.

Principen om ett integrerat växtskydd betonar odlingen av sunda grödor med minsta möjliga ingrepp i jordbruksekosystemen och uppmuntrar naturliga mekanismer för bekämpning av skadegörare och ogräs. Enligt den senaste kemikaliepropositionen (prop. 2013/14:39) har svenska erfarenheter av substitution och nationella handlingsplaner satt tydliga avtryck i rättsakterna om växtskyddsmedel. En nyhet är införandet i EU:s växtskyddsmedelsförordning av uteslutningskriterier för verksamma ämnen som kan ge upphov till cancer, skador på arvsmassan eller fortplantningen eller störningar på hormonsystemet. Sådana ämnen får nu endast godkännas om det behövs för att kontrollera en allvarlig fara inom växtskyddet. Perioden för godkännande får uppgå till högst fem år.

Den förra regeringen beslutade i maj 2014 om en ny förordning (2014:425) om bekämpningsmedel. I förordningen samlas och förtydligas gällande regler om godkännande och hantering av växtskyddsmedel och biocidprodukter. Den nya förordningen innebär också en viss skärpning av rådande regelverk, bl.a. när det gäller möjligheten att använda växtskyddsmedel på grusbelagda ytor eller på friluftsför- och idrottsanläggningar.

Som tidigare framgått har den förra regeringen lämnat in en stämningsansökan till tribunalen (Europeiska domstolens förstainstansrätt). Stämningsansökan rör de kriterier som ska tas fram enligt förordningen om biocidprodukter, men den rättsakt med kriterier som kommissionen ska ta fram kommer även att ha betydelse för växtskyddsmedel.

Jordbruksverket har tagit fram en handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2013–2017. Målet med handlingsplanen är

- att minska riskerna för miljö och hälsa
- att halter av växtskyddsmedel i vatten ska vara nära noll
- att resthalter i inhemskt odlade vegetabilier ska vara låga och inte innebära risker
- att risker för användare av växtskyddsmedel ska vara små
- att utveckla och införa integrerat växtskydd och alternativa metoder eller tekniker för att minska beroendet av bekämpningsmedel.

Jordbruksverket inrättade den 23 mars 2011 ett växtskyddsråd. Växtskyddsrådet bestod 2013 av representanter från bl.a. Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket och intresseorganisationer (Jordbruksverket, Växtskyddsrådets verksamhet 2013).

Växtskyddsrådet har föreslagit att en oberoende utredning görs som innehåller en företags- och samhällsekonomisk och miljö- och hälsomässig konsekvensanalys för Sveriges tillämpning av EU-lagstiftningen om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden, om det finns skillnader i tillämpningen av lagstiftningen i för Sverige viktiga konkurrentländer, om länderna ligger i fas i tid med varandra när det gäller viktiga beslut samt om konsekvenserna av att gå före i miljö- och hälsoarbetet men även frågan om export av miljö- och hälsopåverkan.

Den förra regeringen tillsatte den 21 februari 2013 en utredning för att belysa konkurrenskraften och utvecklingsmöjligheterna för den svenska jordbruks- och trädgårdsproduktionen. Slutbetänkandet ska redovisas i mars 2015 (dir. 2013:20). Utredningen ska bl.a. ta fram förslag till strategi och åtgärder utanför skatteområdet för en livskraftig svensk jordbruks- och trädgårdsproduktion. Enligt Miljö- och energidepartementet kommer Växtskyddsrådets förslag om en oberoende utredning att tas om hand av Konkurrenskraftsutredningen (januari 2015).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riskerna med växtskyddsmedel för människors hälsa och miljön behöver minska. Nödvändiga åtgärder innefattar bl.a. att, i större utsträckning än vad som är fallet i dag, skydda allmänna vattentäkter från effekterna av växtskyddsmedel. Det är också viktigt att vissa användningar av växtskyddsmedel som har fasats ut eller aldrig har förekommit i Sverige inte tas i bruk. Vidare är det angeläget att jordbrukare fortsätter att tillämpa principen om ett integrerat växtskydd. När det gäller frågan om likartad tillämpning av regler och hänsyn till produktionens behov av växtskyddsmedel har utskottet utförligt behandlat denna fråga i sina betänkanden 2011/12:MJU18 och 2013/14:MJU13. Utskottet kan dessutom tillägga att det svenska jordbrukets konkurrenskraft är föremål för utredning enligt vad som framgått ovan. Utskottet, som inte vill föregripa resultatet av den pågående utredningen, föreslår därför att motionerna 2014/15:848 (V) yrkande 13 och 2014/15:1054 (M) yrkandena 1 och 2 lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Båtbottenfärg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en översyn av lagstiftningen om båtbottenfärger och straffskärpning vid överträdelser.

Motionen

I motion 2014/15:1006 av Patrik Jönsson (SD) uppmärksammas användningen av giftig bottenfärg i Östersjön. Bottenfärger används för att motverka påväxt på skrovet av vattenlevande organismer. Det finns enligt motionären mycket som talar för att efterlevnaden av gällande regelverk är bristfällig, och därför behövs både en översyn av lagstiftningen och skärpta straff för dem som inte följer reglerna.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Kommissionen ska, i enlighet med EU:s biocidförordning, senast i juli 2015 rapportera till Europaparlamentet och rådet om hur förordningen bidrar till en mer hållbar användning av biocidprodukter. Rapporten ska behandla behovet av att införa ytterligare åtgärder, särskilt för yrkesmässiga användare, för att minska de risker som biocidprodukter utgör för människors och djurs hälsa och för miljön. Om det är lämpligt ska kommissionen med stöd av denna rapport lägga fram ett förslag till reglering av hållbar användning av biocidprodukter, t.ex. genom en utvidgning av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel. Förordningen omfattar bl.a. båtottenfärger.

Utöver detta kan nämnas att i samband med biociddirektivet (EG) nr 98/8, genomfördes i Sverige i Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3 om bekämpningsmedel) infördes ett arbetsprogram för granskning av verksamma ämnen i biocidprodukter som fanns på marknaden den 14 maj 2000, s.k. existerande verksamma ämnen. Anmälda verksamma ämnen utvärderas nu i en bestämd turordning av behöriga myndigheter inom EU (Competent Authorities, CA) i rapporterande medlemsstater.

När det gäller användningen av båtottenfärger i Östersjön bör nämnas att Östersjön är världens största bräckvattenhav som har låg artdiversitet. Sedan 2004 räknas det som ett särskilt känsligt havsområde av Internationella sjöfartsorganisationen (IMO), och därför får vissa båtottenfärger inte användas i Östersjön med tanke på dess särskilda känslighet.

Miljö- och energidepartementet uppger att det i dagsläget inte är aktuellt med någon straffskärpning (januari 2015).

Utskottets ställningstagande

Med hänvisning till det EU-gemensamma regelverket inom området och pågående arbete med frågan avstyrker utskottet motion 2014/15:1006 (SD).

Mikroplast

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att regeringen inom EU ska verka för ett förbud och begränsad användning av mikroplast.

Motionen

I motion 2014/15:316 av Åsa Westlund och Lena Hallengren (båda S) uppmärksammas att mikroplast i vattendrag är ett växande problem. Mikroplast finns i t.ex. rengöringskrämer och textilier som fleecartiklar, och de följer med avloppsvattnet när vi tvättar bort t.ex. hudkräm eller tvättar

kläder. De fångas inte upp av vattenreningsverken utan kommer direkt ut i vattendragen. Där äts de av plankton och maskar eller fastnar på alger. Detta äts sedan av fågel och fisk längre upp i näringskedjan och får därmed konsekvenser för hela ekosystemet. I yrkande 1 föreslås att användningen av mikroplaster ska begränsas. Enligt yrkande 2 bör regeringen verka inom EU för att förbjuda mikroplaster i kosmetiska produkter. Enligt yrkande 3 bör märkning av kosmetiska produkter som innehåller mikroplast införas i avvaktan på ett förbud.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

De senaste åren har problemen med s.k. mikroplastpartiklar uppmärksamats. Mikroplaster kan bl.a. finnas i skönhetsprodukter och i fibrer i kläder av polyester, akryler och polyamider. Via reningsverk hamnar mikroplasterna i sjöar, hav och vattendrag där de kan skada djur. Utskottet behandlade våren 2013 Europeiska kommissionens grönbok om en europeisk strategi för plastavfall i miljön (KOM(2013) 123). Grönboken syftar till att initiera en bred diskussion om hur problemen med plastavfall i miljön kan lösas.

I sitt utlåtande framhöll ett enigt utskott att det krävs att åtgärder vidtas inom flera områden för att komma till rätta med problemen med plastavfall i miljön. Utskottet konstaterade bl.a. att behovet av skärpt EU-lagstiftning behöver belysas inom de berörda områdena. Kemikaliepolitiken är central, eftersom plasterna innehåller farliga ämnen som också försvårar avfallshanteringen.

Ett långsiktigt hållbart kretsloppssamhälle förutsätter att farliga ämnen fasas ut från kretsloppen. För att åstadkomma giffria och resurseffektiva kretslopp behövs en bättre samordning av avfalls-, kemikalie- och produktlagstiftningen inom EU. Utskottet förordade en skärpt kemikalielagstiftning och en väl fungerande tillsyn för att säkerställa att regler följs och för att minska risken för snedvriden konkurrens mellan företag. Informationen om plaster måste bli bättre för att miljö- och hälsofarliga ämnen ska kunna undvikas eller hanteras på ett korrekt sätt.

Utskottet underströk att det är väsentligt att vidta åtgärder för att generellt minska användningen av konventionell plast. Ekonomiska styrmedel kunde enligt utskottet övervägas för detta ändamål för att understödja gemenskapens politik på området, vilket riksdagen tidigare har framhållit i ett utlåtande över Grönbok om marknadsbaserade styrmedel för miljöpolitiken och närallgande politikområden (utl. 2006/07:SkU21). Behovet är påtagligt av en produktutveckling som gynnar en hållbar utveckling, så att plasternas negativa miljöpåverkan kan begränsas eller elimineras. Vidare ansåg utskottet att bättre information till konsumenterna är avgörande för att de ska kunna göra medvetna val. Välinformerade konsumenter kan komma att spela en avgörande roll när det gäller att främja hållbara produktionsmönster för plast och plastprodukter och en mer effektiv resursanvändning (utl. 2012/13:MJU18 En europeisk strategi för plastavfall).

Vid miljørådet den 17 december 2014 enades miljöministrarna om en politisk överenskommelse om förslag till direktiv för att minska användningen av tunna bärkassar. I november 2013 hade kommissionen presenterat ett förslag till ändring i förpackningsdirektivet (94/62/EG) om att medlemsstaterna inom två år skulle vidta åtgärder för att uppnå en minskad förbrukning av tunna plastbärkassar. Syftet är att minska nedskräpningen i haven och även att öka resurseffektiviteten. Åtgärderna kunde enligt förslaget bestå av nationella minskningsmål, ekonomiska styrmedel eller restriktioner i fråga om att släppa ut tunna plastbärkassar på marknaden.

Miljørådet bekräftade den politiska överenskommelse som rådet och Europaparlamentet har nått i första läsningsen om förslaget, som beslutades av Ständiga representanternas kommitté (Coreper) den 21 november 2014. Överenskommelsen innebär att alla medlemsstater måste säkerställa antingen att tunna plastbärkassar inte tillhandahålls gratis vid försäljning av varor till konsumenter, om inte andra lika effektiva styrmedel har införts, eller vidta åtgärder som säkerställer att specificerade mål om högsta tillåtna genomsnittliga förbrukning av tunna plastbärkassar uppnås 2019 respektive 2025. Ändringen av direktivet gör det möjligt för medlemsstaterna att såväl behålla som att införa nationella förbud mot tunna plastbärkassar, förutsatt att sådana handelsbegränsande åtgärder är proportionerliga och icke-diskriminerande. Direktivet tillåter även att medlemsstaterna vidtar åtgärder mot andra plastbärkassar än sådana tunna plastbärkassar som omfattas av de nya kraven (Miljödepartementets rapport från miljørådet 2014-12-19).

Frågan om användning av mikroplaster i skönhetsprodukter har tagits upp bland EU:s miljöministrar, och regeringen har då lämnat sitt stöd till ett förslag om att kommissionen bör överväga förbud mot eller restriktioner för användning av mikroplaster i detta sammanhang (prop. 2013/14:39 s. 37).

Denna fråga behandlades också på det ovannämnda miljørådet. Information lämnades av den belgiska, nederländska, svenska och österrikiska delegationen med stöd av den luxemburgska delegationen. Av rapporten framgår att Sverige underströk vikten av att hantera problemen med mikroplaster och det hot dessa utgör mot den marina miljön. Vidare pekade man på att ledande företag inom kosmetikabranschen inte ser några svårigheter med att ersätta mikroplaster med mindre skadliga ämnen. Industrin leder utvecklingen, och ett förbud mot mikroplaster i kosmetika och tvättmedel skulle vara fullt möjligt. Sverige lyfte fram att syntetiska fibrer från mikroplaster i textilier är ytterligare en källa som kommissionen bör analysera för att se vilka åtgärder som kan bli nödvändiga för att reglera utsläpp av mikroplaster.

Mikroplast är ett av de områden som ingår i det tidigare redovisade regeringsuppdraget till Kemikalieinspektionen om att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag. Kemikalieinspektionen ska undersöka och i lämpliga fall föreslå nationella åtgärder och om det bedöms nödvändigt nationella begränsningar. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2017.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att frågan om mikroplast uppmärksammas eftersom detta är ett betydande problem som behöver lösas. Utskottet anser att många åtgärder behöver vidtas inom flera områden på olika nivåer för att komma till rätta med de skador som mikroplast förorsakar. Behovet av skärpt EU-lagstiftning behöver enligt utskottets mening belysas inom de berörda områdena. Som nämnts ovan behövs en bättre samordning av avfalls-, kemikalie- och produktlagstiftningen inom EU. Likaså behöver informationen om plaster förbättras så att miljö- och hälsofarliga ämnen ska kunna undvikas eller hanteras på ett korrekt sätt. Utskottet utgår från att regeringen driver frågan inom EU så att en gemensam lagstiftning kan utvecklas.

Det är även angeläget att frågan uppmärksammas på nationell nivå, och därför är det enligt utskottet positivt att mikroplaster ingår i Kemikalieinspektionens uppdrag om att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag. Utskottet vill också uppmärksamma att Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram ett förslag till åtgärdsprogram för havsmiljön, varav två åtgärder i programmet berör mikrokräp.

Med hänvisning till pågående arbete i frågan anser utskottet att motion 2014/15:316 (S) yrkandena 1–3 nu kan lämnas utan vidare åtgärd.

Barn och farliga ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att regeringen ska driva frågan om skärpt EU-lagstiftning så att barn prioriteras och om åtgärder för giftfria förskolor och skolor.

Jämför reservationerna 16 (V) och 17 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del betonas att det behövs många ändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach så att barns hälsa sätts som första prioritet.

Även i motion 2014/15:325 av Åsa Westlund (S) uppmärksammas att EU:s kemikalielagstiftning måste skärpas särskilt för att barn ska kunna få ett fullgott skydd. Detta arbete kommer dock att ta lång tid, och under tiden är det viktigt att informera alla skolor och förskolor om farliga kemikalier. Rekommendationer behöver tas fram för att göra det enklare för dem som ansvarar för inköp, lokalvård och själva lokalförsörjningen att ta beslut i linje med miljömålet Giftfri miljö.

Enligt partimotion 2014/15:1899 Göran Hägglund m.fl. (KD) yrkande 3 i denna del är det viktigt att ge barn en giftfri vardag och se till att förskolorna

blir giftfria. En offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn bör vid en upphandling ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade. Detta bör gälla allt från leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna.

I partimotion 2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 1 uppmärksammas behovet av giftfria förskolor, skolor och andra miljöer där barn vistas. Barn är mer utsatta för kemikalier i sin omgivning än vuxna, och därför behöver man ställa krav vid upphandling. Kommunerna bör också uppmuntras att införa kemikaliestrategier för utfasning av farliga ämnen för att trygga en giftfri vardag för barnen.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

I utskottets tidigare behandling av frågor som rör barn och kemikalier redovisades att den förra regeringen har fastställt ett etappmål om att minska barns exponering för farliga kemikalier. Etappmålet är att senast 2018 har beslut fattats om befintliga och vid behov nya regelverk och andra styrmedel, vilka medför en betydande minskning av hälsoriskerna för barn till följd av den samlade exponeringen för kemikalier. Riskminskningen ska bedömas i jämförelse med situationen 2012 (bet. 2013/14:MJU13).

I den senaste kemikaliepropositionen (prop. 2013/14:39) framhölls bl.a. att användningen av särskilt farliga ämnen, inklusive hormonstörande och allergiframkallande ämnen, bör begränsas i varor som barn ofta kommer i kontakt med. Arbetet med att minska barns exponering för farliga kemikalier i varor bör fokusera på byggprodukter och inredningar, elektriska och elektroniska produkter, textilier samt leksaker och andra varor avsedda för barn. Det är särskilt viktigt att skydda barns och ungdomars hälsa från skador av kemikalier. För att nå etappmålet om att minska barns exponering för kemikalier krävs enligt den förra regeringen ett långsiktigt arbete med ett brett spektrum av insatser nationellt, inom EU och internationellt. Ansatsen är att vidta fortlöpande riskminskningsåtgärder som särskilt tar hänsyn till barns samlade exponering för farliga kemikalier och barnens särskilda känslighet.

I kemikaliepropositionen framhölls vidare att det fanns ett behov av en analys av hur miljö- och hälsoriskerna för barn kan minskas i barnens offentliga miljöer och boendemiljöer. När det gäller elektriska och elektroniska produkter bedömde den dåvarande regeringen att man bör identifiera vilka ytterligare ämnen som ska regleras i RoHS-direktivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning).

Vid utskottets behandling av propositionen välkomnades såväl etappmålet som inriktningen på arbetet för att minska barns exponering för farliga kemikalier. Utskottet instämde i den bedömning som framfördes att insatserna för att nå etappmålet är nära sammankopplade med insatserna för att nå de

övriga etappmålen och de åtgärder som redovisades (bet. 2013/14: MJU13 s. 62 f.).

Av budgetpropositionen för 2015 framgår att den förra regeringens satsning på handlingsplanen för en giftfri vardag har möjliggjort en utökad insats nationellt, inom EU och internationellt. Arbetet har inriktats på åtgärder för att skydda barns och ungdomars hälsa. Insatserna har fokuserat på att utveckla EU:s kemikalielagstiftning, öka kunskapen om hälsorisker, ökad tillsyn av farliga ämnen i varor och dialoger med företagen för att bistå i deras arbete med att byta ut farliga ämnen.

I syfte att minska barns exponering för farliga kemikalier verkar regeringen för en harmonisering av kemikalieregler för textilier på EU-nivå (prop. 2014/15:1 utg.omr. 20 s. 33).

Regeringen gav i juni 2014 ett uppdrag till Konkurrensverket som syftar till att underlätta för en giftfri miljö inom förskolan. Konkurrensverket, ska ta fram kriterier för kemikaliekrav för upphandlingar inom förskolor. I uppdraget ingår också att ta fram stödmaterial till upphandlare och inköpare. Konkurrensverket ska ta fram ett samlat kravpaket som ska underlätta hela upphandlingsprocessen. Paketet ska innehålla befintliga och relevanta kriterier för bl.a. hälso- och miljökrav i textilier och elektronik samt nya kriterier för exempelvis leksaker och sovartiklar. För att ge ett heltäckande stöd ska paketet också innehålla vägledande material för upphandlare. Utöver det ska även stöd för inköpare i form av informations- och utbildningsmaterial ingå i paketet. Uppdraget utförs inom ramen för regeringens handlingsplan för en giftfri vardag och redovisas i maj 2015.

Efter att uppdraget redovisats för regeringen ska Konkurrensverket tillsammans med Kemikalieinspektionen göra en kommunikationsinsats för att introducera de nya kriterierna.

Regeringen beslutade i december 2014 om ett uppdrag till Kemikalieinspektionen när det gäller behov av proportionerliga nationella begränsningar för farliga ämnen i byggprodukter för att minska barns exponering för farliga ämnen. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2015 (Regleringsbrev till Kemikalieinspektionen).

Som tidigare nämnts har regeringen gett ett uppdrag åt Kemikalieinspektionen att vidareutveckla handlingsplanen för en giftfri vardag i syfte att intensifiera arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö 2015–2017. Regeringens kemikaliepolitik har haft sitt fokus på att bättre skydda barnen genom att arbeta för en vardag fri från gifter. Grunden i det arbetet har varit den handlingsplan för en giftfri vardag som regeringen gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram för perioden 2011–2014. Handlingsplanen för 2015–2020 kommer att ha bibehållet fokus på en giftfri vardag och även fortsättningsvis ett fokus på barn och ungdomar, eftersom dessa grupper är särskilt känsliga.

Utskottets ställningstagande

Som framgått ovan har arbetet med handlingsplanen för en giffri vardag främst varit inriktat på åtgärder för att skydda barns och ungdomars hälsa, och denna prioritering gäller alltså.

Enligt utskottet är en sådan prioritering synnerligen önskvärd och nödvändig, eftersom barn och ungdomar är särskilt utsatta grupper för den samlade exponeringen för kemikalier. Utskottet anser därför att det är glädjande att arbetet fortsätter inom handlingsplanen, att begränsningar av farliga ämnen i byggprodukter utreds och att kriterier för kemikaliekraV för upphandlingar tas fram, som sedan ska ligga till grund för vägledningar till upphandlare m.m. I avvaktan på att pågående arbete slutförs avstyrks motionerna 2014/15:69 (V) yrkande 1 i denna del, 2014/15:325 (S), 2014/15:1899 (KD) yrkande 3 i denna del och 2014/15:2460 (C) yrkande 1.

Information och tillsyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en kunskapsportal för kemikalier och en bättre marknadskontroll av kemikalier.

Motionen

I kommittémotion 2014/15:2980 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 1 framhålls behovet av att skapa en kunskapsportal om kemikalier. Eftersom kemikalielagstiftningen till stor del beslutas på EU-nivå skapar det en distans till de producenter och konsumenter som dagligen använder olika kemikalier, vilket riskerar att leda till bristande kunskap. Det behövs därför en kunskapsportal om kemikalier som riktar sig till både privatpersoner och företag. Den bör bl.a. innehålla information från samtliga berörda myndigheter och ge tydliga råd till producenter och konsumenter.

Enligt yrkande 2 i samma motion finns ett behov av att förbättra marknadskontrollerna av kemikalier utifrån en tydlig riskanalys. Sverige har i egenskap av medlem i EU ett ansvar för att kontrollera att de produkter som hamnar på den svenska marknaden följer gällande lagstiftning och inte innebär en risk för människors hälsa och säkerhet. Denna kontroll främjar dessutom konkurrensneutraliteten i och med att oskäligt billiga produkter som inte lever upp till nationella krav och EU-krav inte får en möjlighet att konkurrera ut lagliga, och därför ofta dyrare, produkter.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Information

Av Kemikalieinspektionens instruktion framgår att när det gäller ärenden om hälso- och miljörisker med kemiska produkter och biotekniska organismer ska myndigheten informera, stödja och samverka med företag, myndigheter och andra berörda i sådana frågor (4 § förordningen [2009:947] med instruktion för Kemikalieinspektionen).

Kemikalieinspektionens webbplats innehåller information till såväl producenter och företag som konsumenter. Målet är att den ska vara tillgänglig och användbar för så många som möjligt. Informationen på webbplatsen ska ge ledning i hur man kan agera för att uppfylla de krav som lagstiftningen ställer eller på annat sätt verka för säkrare hantering av kemikalier så att målet Giftfri miljö uppnås. Det finns information om bl.a. regler, råd och tips för en säkrare kemikaliehantering. Innehållet på webbplatsen utvecklas löpande, och under 2014 har man utformat konsumentsidor som innehåller information om några vanliga produkter och kemiska ämnen. Det finns också länkar till andra myndigheter som tillhandhåller ytterligare uppgifter som berör kemikalieområdet. Innehållet på webbplatsen är i huvudsak skrivet på svenska och engelska.

En ytterligare informationskanal är Internationella kemikalieseekretariatet (Chemsec) som drivs av fyra svenska miljöorganisationer, nämligen Svenska Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden Sverige, Fältbiologerna och Jordens Vänner. Chemsec har ambitionen att bygga en bro mellan det politiska systemet, näringslivet och vetenskapssamhället när det gäller åtgärder för att fasa ut farliga ämnen. Chemsecs arbete är främst inriktat på EU:s kemikalielagstiftning men är också ett stöd för svenska företag som önskar fasa ut farliga ämnen ur sina produkter. Chemsecs främsta verktyg är den lista (SIN-list) över särskilt farliga ämnen som upprättats och som används för att driva på utfasningen av dessa.

Tillsyn

I Sverige används ordet tillsyn för kontroll av samtliga regler, oavsett om de finns i EU-förordningar eller i svenska lagar eller förordningar. I strikt mening är emellertid ”marknadskontroll” den kontroll som sker i enlighet med förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 (marknadskontrollförordningen). Den förordningen gäller kontroll av s.k. produktregler i EU-lagstiftningen, t.ex. förbud som finns i Reach och leksaksdirektivet. Förordningen innehåller emellertid inga regler om organisationen av kontrollen på medlemsstatsnivå, så på det området behöver medlemsstaterna komplettera förordningen. I Sverige finns bestämmelser som kompletterar marknadskontrollförordningen i förordningen (2011:13) om tillsyn enligt miljöbalken. Av förordningen framgår att Kemikalieinspektionen (KemI) är ansvarig för tillsyn av kemiska produkter, bekämpningsmedel och

varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt och som innebär en risk för människors hälsa eller miljön, enligt förordningen. Främst inspekterar Kemikalieinspektionen primärleverantörer, vilket är de företag som tillverkar eller för in produkter och varor till Sverige. Den största delen av denna tillsyn är i form av marknadskontroll, dvs. att man granskar produkter som släpps ut på den svenska marknaden. Därutöver ger Kemikalieinspektionen tillsynsvägledning till kommuner som har tillsynsansvar för utsläppande på marknaden i leden under primärleverantörerna, t.ex. detaljhandeln.

En utgångspunkt för den tillsyn som sker i form av marknadskontroll är en marknadskontrollplan som fastställs årligen. Där anges bl.a. principer för urval av produkter som ska kontrolleras. Prioriteringen av varu- och produktgrupper görs utifrån kriterier som oftast utgår från risken för att människor och miljö utsätts för skador, sannolikheten att farliga ämnen ska finnas i varor samt möjligheterna att utöva tillsyn.

Kemikalieinspektionen har varierade källor som kan användas vid urval av tillsynsobjekt. Ett sådant exempel är ett produktregister som innehåller sammansättningsuppgifter för kemiska produkter från företag som tillverkar, importerar eller byter namn på kemiska produkter. Ett annat är statistiksammanställningar över i vilka produkter utvalda ämnen förekommer. Kemikalieinspektionen har också kunskap om utsläppande på marknaden och användning av bekämpningsmedel, eftersom det ställs krav på förhandsgranskning och godkännande av sådana produkter. Kemikalieinspektionen får vidare information från Echa om företag som tillverkar och/eller importerar ämnen. Vid tillsynen används de uppgifterna för att kontrollera att företagen uppfyller sina skyldigheter enligt Reach och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 1272/2008 om klassificering och märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EG och 1999/45/EG samt ändring (EG) nr 1907/2006 (CLP-förordningen).

Kemikalieinspektionen har även samarbetsprojekt med lokala tillsynsmyndigheter där man får in information om produkter och företag med brister. Myndigheten får också in anmälningar, s.k. tips, från både konsumenter, andra myndigheter och konkurrenter eller företag. Dessa anmälningar tas om hand i ett utarbetat system där inkomna tips prioriteras och hanteras efter risk- och angelägenhetsgrad. Händelser som medierna beskriver ger också uppslag till olika tillsynsaktiviteter.

Kemikalieinspektionens varustrategi för effektiv tillsyn bygger i huvudsak på tre huvudkomponenter som omfattar prioriteringar av varugrupper och branscher, ökad samverkan med kommunerna om tillsynen över kemikalier i varor, samt förbättrade arbetsformer för varutillsyn. Strategin är ett viktigt bidrag till att genomföra handlingsplanen för Giftfri vardag och för att stärka myndighetens arbete med tillsyn av farliga ämnen i varor.

De anmälningar som varje vecka publiceras i kommissionens varningssystem för konsumentprodukter på EU-marknaden som innebär en

allvarlig hälsorisk (Rapex) bevakas. De varor med brister som faller under Kemikalieinspektionens tillsynsansvar sammanställs och fungerar som urvalskriterier för myndighetens egna prioriteringar. Kemikalieinspektionen bevakar även marknadsföringen av vissa konsumentprodukter som är särskilt intressanta ur risksynpunkt, t.ex. biocidinhållande produkter. Mässor och facktidningar bevakas regelbundet. Vidare ger dialoger med forskare och veterinärer information till myndigheten om produkter och kemikalier som misstänks vålla problem.

Satsningen på handlingsplanen för en giftfri vardag har bl.a. inneburit att Kemikalieinspektionen har utökat sin tillsyn. Under åren 2010 till 2013 utökade Kemikalieinspektionen de resurser som läggs på operativ tillsyn och tillsynsvägledning samt på kemiska analyser för kontroll av hur företagen följer regler om farliga ämnen i varor. Tillsynen är i dag fyra gånger så stor som den var 2010 varor. Fler inspektioner utförs på plats hos företagen. Andelen varor som inte följer lagstiftningen och som lett till åtalansmälningar har varit störst för leksaker (drygt 80 av 550 analyserade varor) och enklare hemelektronik (drygt 20 av 200 varor). Överträdelserna har gällt att gränsvärdena har överskridits för olika hälso- och miljöfarliga ämnen, främst bly, mjukgörare i plast (ftalater) och bromerade flamskyddsmedel.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är information till både företag och konsumenter en åtgärd som kan vara en drivkraft för att nå miljö- och hälsomål på kemikalieområdet. Om konsumenter visar ett stort intresse för att köpa varor med mindre hälso- och miljörisiker skapar detta drivkrafter hos företagen att utveckla sådana varor. Information till och dialoger med företag och konsumenter är också väsentligt för att öka medvetenheten och kunskapen om risker med farliga ämnen i varor. Som framgått ovan utvecklar Kemikalieinspektionen sin information på webbplatsen löpande.

Även listan över särskilt farliga ämnen (SIN-list) är väsentligt, för information om sådana ämnen och för att driva på en utfasning av dessa.

Tillsynen över kemikalierregler och andra miljöregler är grundläggande för att reglerna ska följas av verksamhetsutövarna och för att dessa ska motiveras att ta reda på vilka krav de omfattas av. En tillsyn av likartad kvalitet och omfattning inom hela EU är enligt utskottet angelägen för att åstadkomma lika konkurrensvillkor för företagen. En välutvecklad tillsyn stöder dessutom företagen i deras arbete med att följa kemikalierreglerna.

Satsningen på handlingsplanen för en giftfri vardag har bl.a. inneburit att Kemikalieinspektionen har utökat sin tillsyn. Enligt Kemikalieinspektionen bedriver man ett omfattande tillsynssamarbete med Konsumentverket och Elsäkerhetsverket. Arbetet har varit inriktat på leksaker, inklusive gemensamma informationsinsatser till företagen, på att kraftigt öka antalet inspektioner på plats hos företagen, på att kraftigt öka antalet kemiska analyser för att kontrollera att företagen följer reglerna om farliga ämnen i varor och på att införa ett mer strukturerat och förebyggande arbetssätt genom att fokusera

på en hel bransch eller produktgrupp på den svenska marknaden, t.ex. golv eller leksaker.

Med det anförda föreslås att motion 2014/15:2980 (M) yrkandena 1 och 2 i den mån den inte kan anses tillgodosedd lämnas utan vidare åtgärd.

Reservationer

1. Nationella förbud, punkt 1 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Det behövs en uttalad strategi för hur Sverige ska kunna uppnå en giftfri miljö när EU:s beslut på området brister eller dröjer längre än vad som kan anses acceptabelt för människors hälsa eller för miljön. Av just detta skäl har vi förslag på mer långtgående nationella regleringar och förbud mot de farligaste ämnen. Detta är nödvändigt för att säkra högt ställda mål för människors hälsa och för våra ekosystem i enlighet med våra miljö kvalitetsmål. Det står heller inte i motsättning till det mer långsiktiga påverkansarbetet gentemot EU inom kemikaliepolitiken. Jag anser därför att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för produkter av miljö- och folkhälsoskäl. Det är därför viktigt att regeringen skyndsamt tar fram en åtgärdsplan för nationella förbud mot och begränsningar av kemikalier när man bedömer att dessa inte kommer att regleras inom rimlig tid inom EU så att miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö kan uppnås till 2020. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Styrmedel, punkt 2 (M, C, FP, KD)

av Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Fredrik Malm (FP) och Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del och avslår motion

2014/15:1278 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Vi anser att man behöver använda ekonomiska styrmedel inom kemikaliepolitiken för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Därför är det väsentligt att resultatet bereds av den utredning som ser över möjligheten att använda ekonomiska styrmedel för att minska förekomsten av eller risken för exponering av farliga kemikalier så att ekonomiska styrmedel som t.ex. skatt på kemikalier kan införas. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Hantering av grupper av ämnen, punkt 3 (M, C, FP, KD)

av Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Fredrik Malm (FP) och Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:327 av Åsa Westlund (S),

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 4 och

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att likartade kemikalier ska kunna behandlas i grupp. När en kemikalie uppmärksammas för att i flera forskningsrapporter ha uppvisat farliga egenskaper händer det att den modifieras något för att på så sätt få ett nytt namn. När ämnet har modifierats något krävs helt nya studier som visar på den negativa påverkan som ämnet har. Vi anser därför att arbetet för att göra det möjligt att införa förbud behöver påskyndas. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Substitution, punkt 4 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs många ändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach så att substitutionsprincipen stärks genom att man inför skärpta krav på producenterna. Kraven på klassificering och märkning av varor bör också stärkas. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Nanomaterial och lågvolymännen, punkt 6 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del och avslår motion 2014/15:2428 av Ola Johansson (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs många ändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach så att nanomaterial och i större utsträckning lågvolymännen införlivas i Reach. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Begränsning och utfasning av hormonstörande ämnen, punkt 8 (M, C, FP, KD)

av Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Fredrik Malm (FP) och Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 14 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att EU måste öka takten när det gäller att begränsa användningen av eller fasa ut särskilt farliga ämnen som hormonstörande ämnen. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Reglering av hormonstörande ämnen inom Reach, punkt 9 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs många ändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach så att hormonstörande ämnen regleras i ökad grad. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Förbud mot bisfenoler, punkt 10 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler. Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som kan leda till diabetes och hjärt-kärlsjukdomar hos vuxna samt beteendestörningar hos barn. Ämnet används bl.a. för att göra plastprodukter hårdare. Förbud finns mot bisfenol A i barnmatsförpackningar och nappflaskor, men bisfenol A är fortfarande ett vanligt ämne som finns t.ex. i renoverade dricksvattenrör och konservburkar. Frankrike har förbjudit bisfenol A i all kontakt med alla livsmedel. Det finns även andra bisfenoler, som bisfenol S och bisfenol F, vilka används trots att forskningen visat att även dessa ämnen kan vara farliga. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Förbud mot bisfenoler i vissa produkter, punkt 11 (KD)

av Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1899 av Göran Hägglund m.fl. (KD) yrkande 3 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att alla varianter av bisfenoler bör förbjudas i produkter som riktar sig till barn samt livsmedelsförpackningar och kassakvitton. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Ftalater, punkt 13 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör utvidga förbuden mot ftalater till att omfatta textilier och samtliga leksaker och barnvårdsartiklar. Det finns många risker med ftalater som används bl.a. som mjukgörare i plast. Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar. Ftalater kan nämligen läcka ut ur plast och tas upp av kroppen. Ett antal ftalater kan påverka och skada fortplantningsförmågan. En del ftalater får människan i sig genom direktkontakt med bl.a. plaster och en del indirekt t.ex. genom födan. Ftalaterna DINP, DIDP och DNOP är endast förbjudna om produkterna kan stoppas i munnen, men dessa förbud bör utsträckas. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Dekal-BDE, punkt 16 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del.

Ställningstagande

Den förra regeringen tog bort förbudet mot det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE i möbler och textilier. Jag anser att förbudet mot deka-BDE bör återinföras, eftersom deka-BDE är ett ämne som på många sätt liknar miljögifterna PCB och DDT. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Begränsning av PFOA, punkt 17 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag vill att nationella begränsningar av perfluoroktansyra (PFOA) och andra PFOA-liknande ämnen ska införas. Vanliga produkter där perfluorerade ämnen kan ingå är impregnerat papper och textilier, rengöringsmedel och brandsläckningsskum. PFOA bryts inte ned i naturen, är reproduktionsstörande och misstänks vara cancerframkallande för människor. En reglering av PFOA är på gång inom EU. Sverige bör därför gå före och införa nationella begränsningar mot PFOA och PFOA-liknande ämnen i varor som barn kommer i kontakt med samt i varor som kommer i kontakt med livsmedel och kläder. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Utredning och strategi om PFAS, punkt 18 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Anders Forsberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2781 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det behövs en haverikommission för att utreda bakgrunden till och konsekvenserna av spridningen av poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS). Vidare bör Sveriges geologiska undersökning få i uppgift att etablera en nationell strategi för kartläggning och hantering av alla miljökonsekvenser som förknippas med PFAS. PFAS är en grupp högfluorerade ämnen vars egenskaper i princip innebär att de är svårnedbrytbara och även motstår t.ex. hetta. Dessa ämnen är dessutom bioackumulerande och toxiska och är därmed problematiska ur miljö- och hälsosynpunkt. Till viss grad kan PFAS absorberas och immobiliseras i marken i anslutning till utsläppskällan, men vid mer omfattande utsläpp kan det spridas med grundvattnet. I vissa dricksvattenbrunnar har halter uppmätts som var hundratals gånger högre än tillåtna riktvärden. Vilken effekt detta har på människors hälsa är inte helt klarlagt, men situationen kan beskrivas som oroande. Sverigedemokraterna vill ta initiativ till att problemet kartläggs och analyseras och att hälsoeffekter utreds. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Nonylfenoletoxylat m.m., punkt 19 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Jag anser att nonylfenoletoxylat ska förbjudas i alla varor som kommer i kontakt med barn. Nonylfenoletoxylat finns bl.a. i textilier. Kemikalien är mycket giftig för vattenlevande organismer och tillhör en grupp av ämnen som prioriteras i EU:s vattendirektiv och Stockholms stads arbete med nya gifter. Det behövs vidare förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter eftersom dessa ämnen kan bidra till utvecklingen av resistenta bakterier. Användningen av silver, triklosan och triklokarban blir allt vanligare, och det är ämnen som kan bidra till utvecklingen av resistenta bakterier. Dessa ämnen finns i sportkläder, deodoranter, strumpor, tandborstar och tvättmaskiner. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Bekämpningsmedel, punkt 20 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:848 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13 och

avslår motion

2014/15:1054 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser att Sverige bör anta en handlingsplan för att fasa ut användningen av kemiska bekämpningsmedel. Kemisk bekämpning inom jordbruket ger negativa effekter för den biologiska mångfalden, och den kan på både kort och lång sikt påverka människors hälsa. Mellan åren 2007 och 2010 testade Länsstyrelsen i Skåne län grundvattnet. En tredjedel av proverna innehöll bekämpningsmedel, och en fjärdedel av dessa hade halter som överskred riktvärdet. Nedbrytnings- och omsättningstiden i grundvatten är mycket lång, vilket innebär att ämnen som har läckt till grundvattnet ofta stannar kvar en mycket lång tid. År 2012 ökade försäljningen av bekämpningsmedel till jordbruket. Detta bör ges regeringen till känna.

16. Prioritering av barn i Reach, punkt 23 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs många ändringar i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Det är viktigt att barns hälsa sätts som första prioritet, och Sverige bör därför ta initiativ till att skärpa reglerna i Reach i detta avseende. Detta bör ges regeringen till känna.

17. Miljö- och hälsokrav i verksamheter för barn, punkt 24 (KD)

av Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:1899 av Göran Hägglund m.fl. (KD) yrkande 3 i denna del och avslår motionerna

2014/15:325 av Åsa Westlund (S) och

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att ge barn en giftfri vardag och se till att förskolorna blir giftfria. En offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn bör vid en upphandling ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade. Detta bör gälla allt ifrån leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:69 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i EU:s kemikalielagstiftning, Reach.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för produkter av miljö- och folkhälsoskäl.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med en åtgärdsplan för nationella förbud mot och begränsningar i närtid av kemikalier som man bedömer inte kommer att regleras inom rimlig tid inom EU för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utsträcka förbuden mot ftalater till att omfatta textilier och samtliga leksaker och barnvårdsartiklar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda deka-BDE och om att se över möjligheterna att förbjuda användning av andra farliga bromerade flamskyddsmedel.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa nationella begränsningar av användningen av perfluoroktansyra (PFOA) och andra PFOA-liknande ämnen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nonylfenoletoxilat.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter bör införas.

2014/15:314 av Åsa Westlund (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att prioritera arbetet med hormonstörande ämnen så att människors exponering för sådana ämnen minskar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att hormonstörande ämnen definieras som särskilt farliga ämnen i enlighet med

- Reachförordningen eller på motsvarande sätt i enlighet med annan lagstiftning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska prioritera arbetet med att få kriterier för hormonstörande ämnen på plats så snart som möjligt.
  4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att test- och informationskrav för att upptäcka hormonstörande ämnen ska införas i all relevant EU-lagstiftning.
  5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att hormonstörande ämnen betraktas som tröskellösa ämnen.
  6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att göra det möjligt att beakta hormonstörande ämnens kombinationseffekter i EU:s lagstiftning.

2014/15:316 av Åsa Westlund och Lena Hallengren (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mikroplast.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör verka för att förbjuda mikroplaster i kosmetiska produkter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom ramen för EU i avsaknad av förbud bör verka för att det införs krav på märkning av kosmetiska produkter som innehåller mikroplast.

2014/15:325 av Åsa Westlund (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om giftfri skola och förskola.

2014/15:327 av Åsa Westlund (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att förändra EU:s kemikalielagstiftning så att likartade kemikalier kan behandlas i grupp.

2014/15:848 av Jens Holm m.fl. (V):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör anta en handlingsplan för att fasa ut användning av kemiska bekämpningsmedel.

2014/15:1006 av Patrik Jönsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagstiftningen om användning av giftig bottenfärg och om det eventuellt finns behov av skärpta straff för att komma till rätta med detta miljöhot.

2014/15:1054 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en harmonisering av tillämpningen av växtskyddsreglerna vid godkännande av växtskyddsmedel inom norra zonen och i vissa fall hela EU.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Växtskyddsrådets förslag att en oberoende utredning görs som innehåller en företags- och samhällsekonomisk och miljö- och hälsomässig konsekvensanalys för Sverige av tillämpningen av den EU-gemensamma lagstiftningen om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden.

2014/15:1278 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU och Sverige måste ha samma regler och avgifter för kemikalier.

2014/15:1899 av Göran Hägglund m.fl. (KD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att ge barn en giftfri vardag.

2014/15:2428 av Ola Johansson (C):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att revidera kemikalielagstiftningen i syfte att bättre hantera mindre volymer och nanopartiklar.

2014/15:2460 av Annie Lööf m.fl. (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om giftfria förskolor, skolor och andra miljöer där barn vistas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att förbättra EU:s kemikalielagstiftning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att påskynda arbetet för att möjliggöra förbud mot flera liknande farliga kemikalier i grupp.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda och verka för ett förbud mot bisfenol A.

2014/15:2781 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en haverikommission för att utreda bakgrunden till och konsekvenserna av spridningen av poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges geologiska undersökning bör få i uppgift att etablera en nationell strategi för kartläggning och hantering av alla miljökonsekvenser som förknippas med poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS).

2014/15:2980 av Ulf Berg m.fl. (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa en kunskapsportal kring kemikalier.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra marknadskontroller utifrån en tydlig riskanalys.

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljö- och hälsofarliga kemikalier.